

Slovanski Svet.

Štev. 14.

V Trstu, 25. julija 1892.

Letnik V.

Usurpacija strank gospodovalnih narodnostij v Avstro-Ogerski.

Avstro-Ogerska je polagoma vzrasla do današnje razprostranjenosti in sestave iz raznih narodnostij. Narodi raznih kraljevin in dežel so se združili tekom stoletij prostovoljno z jedne strani v brambo, z druge strani v pospeševanje svojih interesov, pod jedno dinastijo, pod stoletja vladajočim domom Habsburžanov. J ed i n o t e m u d o m u s o s e p o p o g o d b a h zavezali, da bode vladal nad njimi v smislu teh pogodb, katere torej vežejo obe strani, narode in dinastijo. Nikogar drugega niso narodi pripoznali vladarjem ali voditeljem, in nikjer v nikaki pogodbi, v nikaki dosedanjih konstitucij ni zapisano, da bi se bil v Avstro-Ogerski postavil kak narod gospodom ali voditeljem kakega drugega naroda ali več ali pa vseh drugih narodov. Sedaj veljavne ustave se opirajo izrecno na pragmatičsko Sankcijo od l. 1713., oziroma na Edikt te Sankcije od 6. dec. 1724., in ta Sankcija potrjuje vsa prejšnja prava narodov, na podstavi katerih so se združili pod žezlom Habsburškim. Sedaj veljavna ustava tostranske polovine cesarstva od l. 1867. še posebe pripozna ne le narode ali narodnosti kot take, ampak zajedno njih jednaka prava gledé na varovanje in gojenje narodnosti in jezika. S tem je dokazano, da dinastija pripozna do današnjega dne pogodbe, katere vežejo njo in narode.

Dinastija, kakor varuje na zunaj svoje in interese narodov, torej brani svoje narode, da bi ne prišli pod oblast drugih vladarjev ali držav, zavezala se je po podeljenih ustavah, iste narode braniti tudi na znotraj, torej v smislu, da bi se kak notranji narod ne postavil za gospoda kakemu drugemu ali več drugim notranjim narodom. Ne dinastija, ne ustave, katere je sedanjí vladar podelil za sé in za svoje naslednike, ne pripoznavajo gospodujočih in služečih narodov v cesarstvu, ampak jedino jednakopravne narode. Kdor se torej postavlja poleg dinastije za gospoda, ta se zagreša neposredno proti dinastiji ravno takó, kakor proti temu,

nad katerim hoče gospodovati. Tak se zagreša proti pogodbam, nastanku in razvitku in dosledno proti uslovjem obstanka naše velike monarhije. Misliti bi torej bilo, da takih elementov ni v Avstro-Ogerski, ki bi mogli grešiti proti fundamentalnim uslovjem dinastije in monarhije, in vendar je takó. Gospodovalne narodnosti, ki načelno delé narode našega cesarstva v narode prve in druge vrste, v narode, katerim naj bi pripadalo vodstvo, in narode, katerim naj bi se bilo podrejeni takemu vodstvu, ne počenjajo nič drugega, kakor da prezirajo zgodovino cesarstva, pogodbe, sklenene med dinastijo in narodi, pragmatičsko Sankcijo, oktobrski diplom od l. 1860. in dosledno na podstavi teh najvišjih aktov podeljeno sedaj veljavno ustavo od l. 1867., kakor tudi specijalno na Ogerskem podeljeni narodnostni zakon od l. 1868.

Med gospodovalnimi narodi so, kakor znano, posebne, tako imenovane liberalne stranke, katere prisvajajo sebi vodstvo nad drugimi narodnostimi, te stranke so med madjarskim, nemškim, poljskim in italijanskim narodom. Te stranke so dejstveno usurpatorske stranke, ko si prisvajajo atribut, kateri pristaje jedino dinastiji, ko se vsiljujejo drugim narodom kot gospodujoče, vladajoče in vodeče stranke, katerih ni prosil noben narod zato. Te gospodovalne, prave usurpatorske stranke provzročujejo boje med narodi, da vsled tega ne pridejo ne država, ne narodi do miru. Ti boji so narodom vsiljeni boji, na katere niso niti mislili, ko so se združili pod jednega samega gospoda in vladarja, pod jednega samega vodnika na zunaj in znotraj.

Te usurpatorske stranke, ki so toliko predrzne, da si prisvajajo pridevke ustavnih, patrijotiških, državne interese varujočih ali celó državo ohranjujočih strank, delujejo ravno v nasprotnem smislu, ker hočejo rušiti prvotne pogodbe in fundamentalne akte pragmatičske Sankcije in svečano podeljenih, na to Sankcijo oprtih, sedaj veljavnih ustav.

Slovanski narodi in vse stranke, ki jim pomagajo, delujejo jedino v dinastiškem, patrijotiškem in pravem ustavnem smislu. Sedanji boji se po takem vršé zato, da bi se narodi uredili v smislu prvotnih pogodb, prvotnega združenja pod Habsburško dinastijo in sedaj veljavnih ustav. Ti boji so torej fundamentalnega pomena; boji proti raznim usurpatorskim strankam imajo zajedno največo moralno moč v sebi, in zato se nadejajo bojevniki proti usurpatorjem, da bode konečna

zmaga tam, kjer je zgodovinsko utrjeno pravo, kjer so dinastiški in državni interesi, kateri interesi so ravno takó združeni z interesi narodov, kakor pogodbe, katere so združile narode pod dinastijo in v državo Habsburžanov. In ti skupni interesi ravno navdajajo narode z nado, da zmagajo nad usurpatorskimi liberalnimi strankami, naj se uže boré ti narodi za svoje obsežno zgodovinsko ali pa specijalno ustavno narodno pravo.

Nova valuta.

Avstro-Ogerska dobi novo valuto ali denarno veljavo. Odslej bode merilo raznovrstnemu denarju zlato. Jedinico zlata, kateri so prideli latinsko ime „corona“, torej ime korone ali krone, so določili po posebnem razmerju k francoski jedinici ali franku, in po tem razmerju bode imela avstro-ogerska zlata korona v toliko stalno veljavo, kolikor je v obče more imeti zlato določenega kova. Podstava merjenju denarja bode zlata korona; uslovje pri tem pa ostane glavno to, da bodo narodi imeli trdno zaupanje, da tudi dobé plačilo v zlatih koronah, kedar koli bi hoteli menjati drugovrstni denar, ki bode nadomeščal ali dopolnjeval zaklade zlatega denarja.

V tem pogledu nam je trditi iz raznih vzrokov, da smo še negotovi. Ravno potrebni zlati zaklad si država priskrbi le polagoma; poleg tega nakujejo razmerno mnogo srebrnega denarja, ki se ve da ne bode imel lastnega, ampak merilo zlata kot glavno in odslej jedino denarno merilo. Da se bode rabil srebrni denar poleg zlatega z merilom zlate korone, to samo na sebi ni nič hudega, ker, ako imam košček ali komad srebra, ki je vreden toliko, kolikor manjši košček zlata, ki se imenuje korona, razpolagam vedno z določeno vsotico stalne zlate vrednosti. Srebrni avstro-ogerski denar pa, ki se bode odslej koval v nadomeščenje zlate korone, bode obsezal p r e m a l o srebra v razmerju k zlati koroni. Opravičevali so to neugodno razmerje s tem, da srebrni denar bode le bolj fiducijarni drobž ali denar, ki uživa zaupanje v toliko, kolikor je sam nepopolen, in zaupanje, da se bode mogel zameniti vsak čas z zlatim denarjem, kateremu služi v nadomestilo. Z znanstvenega, torej tudi stvarnega stališča se pa to ne dá nikakor opravičiti in more tudi državi ugajati jedino za normalne in mirne čase ali pa jedino pod uslovjem, da bi bila rezerva zlata zares in vedno velika dovolj, torej pred vsem za nemirne dobe, ko vse hiti, da si za nominalno vrednost kake vrste denarja priskrbi pravo

vrednost za toliko, kolikor jo zagotavlja nominalna vrednost.

Finančni minister dr. Steinbach se je izgovarjal s tem, da z neugodno kovanim srebrnim denarjem pridobi država nekoliko milijonov dobička; a to je pri nameri solidnega denarja največe nasprotstvo v stvari sami.

Država uvede novi zlati denar, da doseže stabilnost v veljavi svojega denarja. Stabilnost podeljuje sistem zlatega denarja; to je v redu; ali uslovje je potem neizogibno, da se tudi pripravi potrebna vsota zlatega denarja. Če pa se popolnjuje ta vsota s srebrnim denarjem, mora ta srebrni denar uživati zaupanje; zaupanje pa je v srebru le ledaj, ako odgovarja nominalna veljava srebrnih komadov vsaj pri bližnjo odgovarjajočim zlatim komadom. Po domače rečeno, srebrna korona bi morala obsezati več srebra, nego ga jej odmerijo pri kovanju, in to se bode godilo na račun kredita, ki pa velja tudi pri takem denarju le za mirne čase. Imeli bodemo po takem preslab srebrni denar, ki bi se dal opravičiti jedino potem, ko bi država priskrbelala in hranila vedno primerno zalogo zlatega, na korone kovanega denarja.

Jednako važno bode to, kako se uredi po novem denarnem sistemu avstro-ogerska banka; pri njej je glavno to, da ne bode uživala preveč kredita na račun državnega kredita. Denarni sistem bi se moral zasnovati takó, da bi bil nezavisen od državnega kredita; občinstvo bi bilo na to stran popolnoma ločiti od države in denarni sistem vstvariti kot ustroj, ki je takó rekoč sam za-se. Tak ustroj bi zadoščeval in ugajal za mirne in nemirne dobe, ker bi se ne opiral na kake listine, bankovce, ali tudi kovane denarje, ki bi obsezali preveč nedragocenih kovinskih primesij. Denarni sistem mora imeti v lastnih zakladih, v svojih, iz dragocenih kovin kovanih komadih svojo zunanjo veljavo in tej veljavi odgovarjajočo notranjo vrednost. Avstro-ogerska nova denarna veljavo bode v pogledu na tak sistem še jako

nepopolna, jedino zlato merilo korone bode dobro; vse drugo ostane nedostavno, in se bodo boljsemu bližali le toliko, kolikor priskrbé zares dovolj zlata v državno zalogo z absolutno določbo, da se bode ta zaloga rabila v pomenjanje starih in v menjanje novih drugovrstnih denarjev, ki se uvedejo v veljavo poleg zlate korone.

Kakor se vidi, bomo stvarno vsaj v začetku le malo na boljšem. S tem pa bodo združeni tudi troški, ker je cesarstvu vzeti na posodo nekaj sto milijonov zatega denarja; obresti pa se ne bodo jednako plačevale v obeh polovinah, ampak naloži se tej polovini tudi pri tej točki 70%, v tem ko bode plačevala Ogerska samo 30%, in to, kakor so mnogoteri zastopniki dokazovali v državnem zboru, je krivično v obče in sedaj, ko se je Ogerska razvila tudi gospodarsko, še posebe.

Uvedenje nove valute ima v obče tudi politiško stran, in to je najboljše pojasnil mladočeški poslanec Eim v državnem zboru. Valutni odsek, ki je štel 48 členov, in državni zbor (poslancev) se je ob pretresanju in razpravljanju vladnih predlog o novem denarju mnogo bavil s stvarjo samo in s politiško stranjo te stvari. Mladočehi so oboje najboljše zadeli. K stvari so podali mnogo popravkov, katerih nekoliko so tudi sprejeli v odseku in zbornici. Iz politiških vzrokov pa so se odločno postavili proti vladnim predlogam. Mladočehi so poudarjali, da madjarski vpliv je spravil valutno vprašanje na dnevni red, in da so tudi vladne predloge tostranske polovine take, kakoršne je hotela imeti madjarska vlada. Kazali so, kakó nagloma se hoče zakoniti ta prevažna točka, v tem ko še pred jednim letom je naša vlada zanikala odločno, da bi bil uže čas za urejenje valute. Valutni odsek je sicer razpravljaj predloge nekaj tednov; v državnem zboru so pa v malo dneh spravili vse tako brzo pod streho, kakor da bi se bližala kaka nevihta.

Sicer pa je vlada kazala na ugodno položenje naših financij, na sedanji evropski mir, a mudilo se jej je vendar, kakor se to za sedanje vlade ponavlja ob najvažnejših predlogah.

Kak politiški veter piha v tostranski polovini, pokazalo se je na več stranij tudi pri teh predlogah. Nemška levica, ki zastopa poleg drugega na prvem mestu kapitalistiške interese in dobičke židovskih milijonarjev in denarnih vladarjev, kazala se je ves čas navdušeno zagovornico urejenja valute; ko pa je bilo vse v takem tiru in uže blizu konca, takó da je imela vlada vezane roke, začela je ista levica poleg finančnih dobičkov kar nakrat kovati tudi politiško zlato. Nepričakovano, ker grof Taaffe je pač moral poznati pretveze levičarske, začel se je načelnik osrednje vlade pogajati z levico, in poslednja, kakor se je izrazil pl. dr. Plener, je zadovoljna vsled teh pogovorov in, kakor

je umevno, za dvojnati dobiček, denarni in politiški, je s pomnoženo radostjo glasovala za denarne vladne predloge.

V zbornici poslancev in v valutnem odseku so razni slovanski, sosebno mladočeški in hrvaški zastopniki, potegovali se tudi za slovanske napise in tekste na novih denarjih; ali dosegli so jedino to, da bode latinski tekst na kovanem denarju spominjal nekoliko tudi na Češko, Galicijo in Ilirsko, drugače pa se bode kazalo, da se poštevaja sedaj samo cesarstvo in ogersko kraljestvo, ko se vežejo tostranske dežele z Ogersko z veznikom „et“ (slovenski „in“). V državnem zboru je nemška levica po jednom svojih zastopnikov še jedenkrat izlila svojo žolč nad Čehi, ki so odločno zahtevali naslov, kakoršen je tudi na starih denarjih, namreč „rex Bohemiae“ (kralj Češke). Nemška levica bi rada uničila vsak zgodovinski sled češkega državnega prava, v tem ko dosledno rada dovoljuje Madjarom njim priljubljeni „et“, ki kaže na razkrojenje cesarstva na dve polovini. A tudi „rex Illyriae“ ni bil levičarjem po volji, ker tudi ta zgodovinski sled, ki ugaja Slovanom, jim je odveč. No, kakor rečeno, ti sledovi ostanejo v latinskem tekstu, ker je bila večina za-nje, kakor jih je sprejel valutni odsek. Ni pa se dobila večina za dostavek, ki bi izrecno spominjal na Hrvatsko, Slavonijo in Dalmacijo, kakor je predlagal posl. Borčić.

Takó bodo torej novi denarji imeli latinski tekst, ker nočejo, da bi dobili narodi tekst v svojih jezikih; a imena denarjev vsilijo gotovo jedino nemška in madjarska.

Naseljenje slovanskih narodov, katero da danes zna čitati poprek, ne bode dobivalo denarnih komadov z imeni v lastnih jezikih; s tem pa, kakor smo uže omenili večkrat, se isto naseljenje ponižuje na niže stopinje, nego pri divjakih, kateri dobivajo n. pr. od Francozov denar v svojem jeziku, in kateri divjaki ne sprejemljejo denarja, če ga takó ali takó ne poznajo, da je dober in vreden tudi po notranji vrednosti.

Pri slovanskih narodih je obžalovati pa tudi to, da se niso zjedininili vsaj med seboj za skupna in jednotna imena pojedinih novih denarnih komadov; to bi bili vendar mogli izvršiti in takó, v teh malenkostih, pokazati vsaj jedenkrat jednotnost slovanskih plemen.

Ako uže vladni sistemi ne odmerjajo toliko jednakopravnosti na denarjih samih, treba bi bilo, da bi pa vsaj v prevedenih zakonih, v pogodbah in v vsakdanjem občenju rabili vsi slovanski narodi jedna in ista imena za jedno in isto stvar pri novih denarjih.

Uvedenje nove denarne veljave razkrilo je zopet dejanske politiške razmere, vpliv naše zunanje politike na notranje uredbe, nadmoč madjarskega vpliva nad cislitavskimi kraljevinami in pokrajinami, moč duvalizma

nad slovanskimi narodi, vpliv kapitalistiške stranke v tostranski polovini, dejansko razcepljenje slovanskih strank vsled obče, duvalistiške in iste tostranske polovine in, kakor kažejo najboljše teksti in napisi na novih denarjih, onemoglost slovanskih zastopikov v osrednjem parlamentu, v katerem ne odločujejo poslanci, ampak vlada. Dostojno in jedino primerno bi bilo, da bi slovanski zastopniki vsaj moralno ne nakladali si odgovornosti tam, kjer so onemogli. Dokler nasproti takemu

sistemu in položanju ostajajo v državnem zboru, je korektno jedino postopanje mladočeske stranke, katera skuša s strokovno znanostjo zboljšati in popraviti, kolikor možno, v tem ko pa pri glasovanju odteguje svoje glasove. Takó je bilo slovanskim, torej tudi slovenskim poslancem ukreniti jo tudi pri glasovanju ob denarnih vladnih predlogah. Vsako drugo postopanje je pravih slovanskih zastopnikov nedostojno, je ta moralna odgovornost večja nego vsi dobički oportunističke politike.

O k r i t i k i d r. M a h n i č a.

III. K razširjanju poganstva, z nasprotniške strani nam namišljenemu.

d) *Gledé na bogosluženje, spcijalno liturgijo ali mašo.*

1) *Liturgija rimske cerkve.*

(Dalje).

Ta list velikega papeža in cerkvenega učitelja pa ni važen jedino zaradi tega, ker brezdvombeno dokazuje reformo in sicer globoko posezajočo reformo na liturgiškem polju tega papeža, katera je dala mnogo govoriti o sebi; kajti o tej reformi ne more v pogledu na zgorej navedena soglasujoča svedoštva najpristojnijih avtoritet biti itak nikakega dvomljenja. Mnogo važnejši je za nas ta list, z jedne strani ker osvetljuje razvoj rimske liturgije do konca VI. stoletja na način, kateri potrjuje, da so bila naša gorenja razpravljanja na to stran prava; z druge strani pa, ker označuje mišljenje Rimljanov, in sicer celó teh, ki so bili naseljeni v nekdanji Graecia magna, Rimljanov, ki so nasprotovali vsemu, kar je bilo tuje, sosebno pa grško, in ki niso bili nikakor zadovoljni z gregorijansko liturgijo, temveč so stremili še za radikalnim nacjonalizovanjem te liturgije, da bi potlačili stremljenje Konstantinopolitanske cerkve za razširjenjem njenega uže neprimerno narasšega vpliva.

To mišljenje ali raspoloženje Rimljanov, katero, kakor smo razložili zgorej, je bilo uže za svetega Gelazija privedlo do nekoliškega nacjonalizovanja liturgije, sosebno do nadomeščenja v njej grškega z latinskim jezikom, pokazalo se je za svetega Gregorja I., kakor svedoči njegov list, še intenzivniše, čemur pa se ni nikakor čuditi v pogledu na tedanje razmere. Stari Rim, to častitljivo, prvotno jedino cesarsko mesto rimske svetovne države, bil je v njegovem državnem pomenu uže davno prekosil Konstantinopolj, kateri so bili cesarji izbrali za svoje stolno mesto, in kateri se je zaradi tega tudi imenoval Novi Rim (Nova Roma), in uže jedino to bi bilo zadoščevalo, da bi se bili postavili proti grškemu, v novem cesarskem mestu pospenjajočemu se življu, zlasti ko so bili vajeni gledati na ta živelj kot na tak, ki so ga bili podjarmili z orožno silo. Ako se je mogel stari Rim, kot sedež škofovskega stola Petrovega, imajočega primat v vsej cerkvi,

tolažiti s pomenom, nadkriljujočim Konstantinopolj v cerkvenem pogledu: je rapidno rastoče ime škofovske stolice v Konstantinopolju bilo le preveč prikladno, vzbujati strah pri Rimljanih, torej povečevati njih nasprotovanje in nevoljo nasproti Konstantinopolju. To rastoče nasprotovanje je pa dospelo do svojega vrhunca ravno za Gregorja Velikega, ko je za njegovega neposrednega prednika Pelagija II. (578—590) Konstantinopolitanski patrijarh sprejel po partikularni sinodi pridejani mu pomenljivi naslov ekumenskega (občega) patrijarha, in ko ni opustil tega naslova kljubu protestom papeža Pelagija II. in rezkih očitanj Gregorja Velikega, temveč je zapustil ta naslov tudi svojim naslednikom.

Namera, sledivša sprejetju tega naslova in pa držanju istega naslova, da bi se tudi po kanonih ekumenskih konciljev opetovano izrecno poudarjani primat od apostolskega škofovskega stola starega Rima prenesel na škofovski stol Novega Rima, dostajala se je se ve da polja cerkve; no pri zgorej popisanih okolnostih, kakor je umevno, so Rimljani to namero vzeli za jako važno zadevo svojega starega cesarskega mesta, in je ista namera povečala njih nenaklonjenost proti grškemu življu. odnosno proti novemu, s tem življem identifikovenemu cesarskemu mestu, in je ta nenaklonjenost rastla toliko bolj, ko so odondod v zaščiščenje v isti čas neprestano po Longobardih hudó pritiskanega Rima pošiljali le nezadoščujočih bojnih čet, in se še te, kakor naglašja list Gregorja Velikega do cesarice Konstancije¹⁾, niso vzdržavale, kakor prva armada v Raveni, iz državne blagajne, ampak iz sredstev rimske cerkve. Ker pa je bil sveti Gregor v pogledu na predrznost Konstantinopoljskega patrijarha samo svojemu Konstantinopolitanskemu responzalu (svojemu poslaniku na cesarskem dvoru) prepovedal²⁾ asistovanje pri bogoslužbenih opravilih ondotnega patrijarha, drugače pa se omejil na svoja se ve da jako odločna očitanja cesarju Mavriciju³⁾ in cesarici Konstanciji⁴⁾, kakor tudi Konstantinopoljskemu patrijarhu Ivanu Postilcu⁵⁾, ne da bi izvršil nasproti poslednjemu izrečeno groženje, da bode dal govoriti cerkev (restat, ut Ecclesiam debeam adhibere⁶⁾), ali tudi da bi bil pretrgal jedino občenje z njim ali njegovim,

naslednikom:) vzeli so Rimljani to priznanja dostojno stremljenje velikega papeža, da bi ne rušil cerkvenega miru*), takó za zlo, da so se predrznili grajati celó do korenine po njem izvršeno nacionalizovanje rimske liturgije, in da so Gregorja napotili poučiti te, ki so bili z njegovim preustrojenjem nezadovoljni, o neveljavnosti njih razlogov, oziroma da je dal poučiti jih po drugih, kjer ni mogel sam posegniti vmes.

Gledé na razvoj rimske liturgije do konca VI. stoletja obseza list Gregorja Velikega, katerega vsebino smo sporočili zgorej, jako važna oporišča. Ta list potrjuje namreč našo zgorenjo trditev, da Aleluja, katerega ni v stari liturgiji rimske cerkve, kakor jo nahajamo v *Constitutiones Apostolorum*, je uvedel v isto liturgijo še le sveti papež Damaz (366—384) po nasvetu svetega Hieronima, da pa je njegovo rabljenje zopet omejil Gregor Veliki. Ta list svedoči, da obširna molitev, pri kateri je bilo za vsakim odstavkom s *Κόρυς ἐλέησον* odgovarjati diakonu z verniki (*ἐκτίετα*), kakor jo obseza liturgija apostolskih konstitucij, je bila v rimski cerkvi za njegove dobe običajna, in da je on isto molitev pridržal, toda samo za svečane maše). Svedoči, da „Oče naš“ ni bil vedno sestavina rimske liturgije, in da še sprejet v njo (kakor smo razložili zgorej, najbrže za papeža Damaza), ni bil uvrščen po *Canon missae* ali vsaj ne neposredno za tem, kakor je to določil sveti Gregor, ker bi se bil drugače kar skliceval na običaj rimske cerkve, kateri je bil od nekđaj v njej, ali da ga je v njej vsaj uže našel; v tem ko poudarja, spominjajoč se le v obče apostolskega običaja, konsekrovati darove ob rabljenju te molitve, da se mu zdi neopravičeno, moliti nad darovi molitev, katero je sestavil sholastik, ne pa nad telesom in krvjo Kristovo moliti molitve, katero je sestavil Kristus sam¹⁰⁾. Kar se še v listu poudarja v pomirjenje Rimljanov, da namreč pri Grkih moli „Oče naš“ vse ljudstvo, pri gregorijansko-rimski liturgiji pa le duhovniki, poštovati je kot posledico v Rimu vladajočega razporedenja, ni pa tukaj nikakega pomena.

Isti list potrjuje pa tudi našo gorenjo trditev, da med grškim naseljenjem južne Italije so rabili v VI. stoletju v Konstantinopolju običajni liturgiji Bazilija in Hrizostoma; drugače bi veliki papež primerjanja po njem uvedene rimske liturgije z grško liturgijo, rabljeno v Konstantinopolju, ne

bil mogel priporočati v cerkvah Katanije ali mesta Sirakuškega. Vrhu tega svedoči, da je Gregor Veliki zopet postavil le starodavni običaj rimske cerkve, ko je poddijakonom, ki se v 28. zaglavju VIII. knjige apostolskih konstitucij zaznamujejo kot služabniki (*δπηρέται*) dijakonov, odtegnil obleko, katero jim je dovolil jeden njegovih prednikov, in kot takim zopet odkazal staroobičajno laneno tuniko, s tem pa razliko med mestom dijakonov, ki so prijeli jedno viših posvečenj, in med subdijakoni, udostojenimi jedino nižih posvečenj, dal tudi zunaj pokazati ravno takó nagledno, kakor je to v vstočnih cerkvah običajno do današnjega dne. (Kakor znano, se je tudi v rimski cerkvi subdijakonats še le v XII. stoletju prištel k *Ordines maiores*, ker so od istega časa tudi pri subdijakonatu strogo izvršili celibatno dolžnost).

Vidi se, da Gregor Veliki, kolikor se mu je zdelo, da se zлага z velikim, od njega pričetim delom temeljitega nacionalizovanja rimskega bogoslužjenja, torej pred vsem z okrajšanjem liturgije, je najrajši segnil po starejih običajih, kakor so se kazali v *Constitutiones Apostolorum*, in je uvedel le nekoliko novih običajev, katere je spoznal kot primerne in koristne razmeram časa in kraja. Daleč od tega, da bi kar posnel ali prepisal liturgijo kake druge cerkve, nikakor pa ne nizko ceneč tega, kar je našel v drugih cerkvah dobrega, temveč vedno pripravljen k presajanju tega v Rim, držal se je veliki papež najrajši starodavne rimske liturgije, katero je v smislu bolj praktiškega duha Rimljanov okrajšal ravno takó mojsterski, kakor sta to izvršila pri svojih liturgijah poprej sveta cerkvena učitelja Bazilij in Hrizostom v pogledu na šege in nazore oratorsko vzletanje ljubečih Grkov in drugih vstočnikov.

Takó se kaže delovanje svetega papeža Gregorja Velikega I. iz doslej podanega; takó, če tudi s kratkimi besedami, označuje isto delovanje veliki papež sam v svojem tu razpravljanem listu; nič drugače tega delovanja ne označuje opetovano navedeni životopisec Gregorjev; nič drugače se isto delovanje ne kaže iz prepisov gregorijanskega sakramentarija, če tudi ne do cela prostih poznejših vklad, ker pripadajo ti prepisi VIII. in IX. stoletju. Vsebine tega sakramentarija hočemo v naslednjem na kratko dotakniti se, držeč se vrste posamičnih delov, in po potrebi primerjati ne le s staro Klementinsko liturgijo apostolskih konstitucij, ampak tudi s sedanjim *Missale Romanum*. (Dalje pride.)

¹⁾ V opetovano navedenem Beneškem izdanju listov lib. IV. cap. LXXVIII. Epist. 34 „Gregorius Constantiae Augustae“.

²⁾ Ibidem lib. IV. fol. 60. cap. LXXXIII. Epist. 39. Greg. Amiano diacono Constantinop.

³⁾ Ibidem lib. IV. fol. 55 cap. LXXVI. Epist. 32 Mauritio Augusto in lib. VI. fol. 88. cap. CXCIV. Epist. 30 Gregor. Mauritio Augusto.

⁴⁾ Ibidem lib. IV. cap. LXXVIII. Epist. 34. Gregor. Constantiae Augustae.

⁵⁾ Ibidem lib. IV. fol. 58 cap. LXXXII. Epist. 38. Greg. Joanni Constantinop. Z istim opominom se obrača sveti Gregor tudi k

Konstantinopoljskemu patrijarhu Ciriaku. Ibidem lib. VI. fol. 87. cap. CXCII. Epist. Greg. Cyriaco Constantinop.

⁶⁾ Isto groženje obseza list Gregorja Ivanu Postilcu, list, ki je naveden v neposredno poprej navršeni opomnji.

⁷⁾ V predzadnji opomnji navedeni list Ciriaku obseza tako žuganje v besedah: „Tunc enim ostensa charitas vera est, si per tiphum superbiae inter nos schisma non fuerit.“

⁸⁾ Isto stremljenje je izraženo v več listih Gregorjevih, sosebno pa v I. c. lib. VI. fol. 88 cap. CXIV. Epist. 30 Greg. Mauritio Augusto in označuje krotkost velikega papeža toliko bolj, ko je po svedočenju njegovih listov I. c. (lib. IV. fol. 57 cap. LXXX. Epist. 36 Eulogio Alexandrino et Anastasio Antiocheno; lib. VI. fol. 88 cap.

CXCV. Epist. 31 Eulog. Alexandrino et Anastas. Antiocheno; lib. VII. Fol. 116 cap. LXXVI. Epist. Eulogio Alexandrino) imel patrijarha Aleksandriškega in Antijohiškega popolnoma na svoji strani; vrhu tega ni mogel cesar ugrešiti podpore svetega Gregorja, naj si je potreboval še toliko sodelovanje Konstantinopolitanskega patrijarha; Rimljani pa so silili na odločno postopanje proti predrznosti Konstantinopoljskega patrijarha.

⁹⁾ Ista molitev se je ohranila tudi v nacionalizovanih grških liturgijah Bazilija in Hrizostoma, in zaradi tega je Gregor Rimljane, perhoreskujoče tako soglasje, pomiril s tem, da je kazal na svojstvenost rimske liturgije, dasi neznatno, katero pa je vendar pridržal, in ta svojstvenost je bila v tem, da se je pri rimski liturgiji menjano ali vzajemno rabil s „Κόρις ἐλέησον“ tudi pri Grških neobičajni „Χρίστε ἐλέησον“, in da so oboje proizvajali najprej kleriki (dijakoni), po tem pa je odgovarjalo ljudstvo, v tem ko pri grški liturgiji proizvajajo „Κόρις ἐλέησον“ istočasno vsi, torej kler in ljudstvo. Pri vsakdanjih mašah pa, kakor se zdi, je veliki papež, ki je pošteval napravljenje ali smer duha Rimljanov, in je torej gledal na skrajšanje molitev, odstranil raztegneno molitev, pustil pa večkratno vsklicevanje „Χρίστε ἐλέησον“, menjano s „Κόρις ἐλέησον“, da bi se vendar dalje mudili pri teh molitvenih vsklicanjih. Pri tem pa ne moremo, da bi ne opomnili, da nesporno že od apostolov rabljenega „Kyrie eleison“ je moglo nedostajati v stari rimski liturgiji toliko manj, ko je bila ista grška, kakor smo dokazali zgorej. Vsekakor se nahaja v stari rimski liturgiji apostolskih konstitucij, torej ga ni mogel, kakor menita Rudolphus Tungrens in po njem Gavantus, še le sveti papež Silvester I. (314—385) vzeti od Grkov, še manj pa, kakor menijo Amalarius, Strabo, Micrologus in drugi, ga je mogel uvesti še le Gregor Veliki, zlasti ko 3. kanon leta 529 zbranega Concilium Vasense II. poudarja izrečno, da se izvršuje v Rimu in Italiji v obče in tudi na Vstoku „cum grandi affectu et conpunctione“.

¹⁰⁾ To mesto so skušali razlagati tudi takó, kakor da bi bil Gregor Veliki smatral konsekracijo završeno še le po moljeni molitvi Gospodovi, in da bi ne bil prilagal posebnega učinka poprejšnjim molitvam. No to interpretacijo opovrne dovolj tekst tega mesta, ker Gregor poudarja moljenje molitve Gospodove nad telesom in krvjo Spasiteljevo, in dosledno postavlja konsekracijo kot veljavno izvršeno, predno pride na vrsto Oče naš. Smisel tega mesta more biti torej jedino ta, da je veliki papež imel za potrebno, da se molitev Gospodova uvrsti v sveto mašno daritev ne pred Canon missae, ampak za njim, kakor je bilo to po naših gorenjih razpravljanih v ostalih cerkvah Zapada kakor Vstoka od druge polovine IV. stoletja že običajno. V obče prevladuje dejanski misel,

da je bil Gregor Veliki, ki je molitvi Gospodovi odločil mesto, katero ima v rimski maši do današnjega dne, in proti temu se pač ne dá ugovarjati nič; mnogi pa menijo, da Oče naš je bil vedno sestavina rimske liturgije; to mnenje pa je po našem preverjenju do cela neosnovano.

Uže zgorej smo namreč pokazali nato, da v stari rimski liturgiji apostolskih konstitucij se ne nahaja molitev Gospodova, da pa je bila na Vstoku od srede IV. stoletja uže vložena, kakor svedočijo Catecheses mystagogicae svet. Cirila Jeruzalemskega; in ravno zaradi tega se je sprejela tudi v liturgijah Bazilija in Hrizostoma, kateri, kakor znano, ste se prikazali kmalu potem. Vemo pa tudi, da na zapadu evropskem, namreč v cerkvah velike Praefectura Galliarum in torej tudi v zapadno afrikanski cerkvi je bila takisto v II. polovini IV. stoletja sestavina liturgije, če tudi v nekaterih španskih cerkvah le nedeljskih, torej svečenih liturgij (9. kanon IV. Toletanskega koncila. Prm. Daniel l. c. tom. I. pag. 42). Ako navaja torej sveti cerkveni učitelj Avgustin (Epist. ad Paulin LIX.), da pri liturgiji se vršé najprej „Precationes“ ali prošnje, za temi sledé Orationes, s katerimi se konsekrujejo na oltar prineseni darovi, sklepa ali završuje vse skup po malo ne v vsej cerkvi (torej blizo v vseh partikularnih cerkvah) molitev Gospodova: bilo je pač v čas drugi polovini IV. stoletja pripadajočega sv. Avgustina tudi takih cerkev, v liturgije katerih še ni bila vložena molitev Gospodova. To pa je moglo biti po tem, kar smo razložili, jedino še v rimski liturgiji, in obseza naša gorenja misel, da se je tudi molitev Gospodova na predlog svet. Hieronima po svetem papežu Damazu (366—384) vložila v rimsko liturgijo, svoje nadaljnje utemeljenje.

Kako mesto da je imela molitev Gospodova v rimski liturgiji neposredno potem, ko se je bila sprejela v njo, dá se jedva določiti popolnoma zanesljivo; ker pa je očitno, da se jej je šele po Gregorju Velikem določilo to mesto, katero ima v rimski liturgiji do današnjega dne: menijo tu pa tam, da je bila do gregorijanske reforme na vrsti še le pozneje, specijalno po razdelitvi telesa Kristovega v partikule za pojedince, ki so se imeli obhajati, kar je bilo po zgorej navedenem listu svetega papeža Kornelija (251-252) običajno tudi v Rimu, torej nekoliko pozneje, nego v gregorijanski liturgiji in tudi dandanes, vendar pa še vedno pred obhajilom. No ko bi poštevali to mnenje kot pravo, ne bil bi imel Gregor Veliki prav za prav nikakega povoda molitvi Gospodovi odmerjati drugi prostor, kakor ta, ki ga je uže imela; saj svet. Gregorju je šlo jedino zato, da bi se nad telesom in krvjo Kristovo molila molitev, katero je zložil Kristus sam. Molitev Gospodova je torej do gregorijanske reforme morala stati ali pred Kanonom ali pa še le po završenem obhajilu, k čemur se še povrnemo.

Iz govora Eim-ovega o valuti.

Mladočeški poslanec Gustav Eim, tudi drugače poznan kot jeden glavnih sotrudnikov „Nar. Listov“, je mnogokrat jako dobro, stvarno in politiški govoril v valutnem odseku kot član tega odseka, potem pa pri glavnih debati o valuti v državnem zboru. V dolgem govoru se je raznostranski dotaknil zgodovine naše monarhije, potem zgodovine avstrijskih denarnih sistemov in naposled pa sedanjega občega politiškega položaja in posebe razmerja češkega naroda k sedanji osrednji vladi. Iz druge polovine tega govora navedemo tu po stencgrafskem zapisniku naslednje oddelke. Eim pravi med drugim:

„Glavnim namenom predloge smatral sem prehod k šepavi zlati valuti. To se še vedno ne dá izraziti v zakonu

samem; a iz predloge bilo je vse izločeno, kar bi v bodočnosti utegnilo ovirati čisto zlato valuto. Pred vsem, kar sem videl in slišal v odboru (valutnem odseku) od prvega dne njegovih posvetovanj do samega konca, mislim in bojim se, da se ženemo k čisto zlati valuti in k predčasnemu plačevanju v gotovini. Imam za to velevažen povod: v ogerskih razlogih čitamo to lahko prejasno. Ogerski kabinet je kormilnik, kateri daje valutni ladji smer (soglasje), avstrijski finančni minister je samo kurjač, kateri z našimi davki neti stroj. (Odobranje na desnici). Zato je odgovornost parlamenta v tem odločilnem trenutku neobičajno velika.

K takemu junaškemu odločenju treba je pred vsem zaupanja v vlado. To zaupanje pa se mora pridobiti in va-

rovati. Mi poslanci českega naroda nimamo takega zaupanja. (Glasno odobravanje na desnici.) Sedanja vlada je kakor vse prejšnje storila, da bi uničila poslednje njegove nade. Češki narod je navdan z najglobokejim nezaupanjem, pripravljen k najodločnejši opoziciji ter stoji v absolutnem odporu proti vladi in njeni politiki. (Zopetna pohvala.) Mi se moramo tudi v tem trdno držati mišljenja českega naroda, provzročena jedino po krivdi vlade.

Politiške in finančne reči se z veliko silo zadevajo druga ob drugo.

Ko bode nekoč dano tudi delavnemu in pridnemu narodu českemu in vsem sokravnim plemenom slovanskim oprostiti se stalnih nadlog za svoje narodno in politično življenje, da bi se mogli posvetiti mirnemu boljšanju svojih gospodarskih razmer: ali bi se tedaj ne moglo s sigurnostjo pričakovati, da se bode mogla monarhija potem spustiti v tekmovalno borbo z najbogatejšimi državami?

Poglejte samo za Litavo, kjer se ti troški pokrijejo z konverzijami; od nas pa se zahteva, da bi v to svrhu dovolili veliko posojilo. Ne morem se tu ubraniti čustva velikega srama, kateri me sprejema, pomislim li na to, kako so stroški za upravo valute razdeljeni med obema polovicama države. Stari ključ bil je nepravičen že leta 1867., a to pot je samo izraz političke nadvlade Ogerske. Sedaj, ko se je Ogersko, nekdanj gospodarski slabo, v nepričakovani meri povzdignilo, je še bolj neopravičeno. Stari ključ, ta je prav za prav pravi ključ k spoznanju cele vaše mizerije. (Pohvala na desnici.) Mi prispevamo k skupnim bremenom 70 od sto, in za to nam vrača Ogerska s 70 procenti svojega političkega vpliva. Mi plačujemo finančno 70, politično pa veljamo jedva 30. In ta popolnoma neopravičeni in krivi delež nesrečne delitve z l. 1867. moramo vleči kakor železno verigo pri upravi valute. Slabe roke tega parlamenta te verige ne steró.

Toda mi ne moremo nego v imenu našega jakega naroda, kateri s svojimi davki prispé v veliki meri k tem troškom, proti tako očitno krivičnemu razdeljenju z vso odločnostjo protestovati. (Ploskanje in pohvala na desnici.)

No tu doli v parlamentu je grof Taaffe še vedno mogočen, silno mogočen. Ne toliko s svojo macchiavelistiško umetelnostjo, s katero premaguje stranko s stranko, kolikor

pa tudi vsled naše lastne slabosti, vsled vaše ustave, katero ste izdelali, stvarivši parlament, kateri ni zastop narodov, nego poslabšan zasto stanov. (Pohvala na desnici.) Ponosne nekdanj besede „zastop po interesih“ in „ustavoverna stranka“ — te so v tej zbornici davno, davno utihnile. Vi se jih bojite že samo izgovoriti, kakor se v obešenčevem domu nerado govori o vrvi.

Zrušite census, dajte splošno pravo glasovanja, in imeli bomo zbornico ljudstva, katere poslanci, navdihneni po mogočnem toku javnega mnenja ter živo zvezani z narodom, bodo silna moč. Ta parlament ni nikak činitelj moči, in njegova sila je namišljena. Naj si gospoda velespoštovana iz tako nejednotne trojednotne večine zastavijo vprašanje, ali bi si upali reči odločno: „Ne!“ tam, kjer bi krona in vlada velevno zapovedovali: „Da!“ (Pohvala). Ako bi bili res zastopniki ljudstva, bili bi tudi moč, budeča respekt, potem bili bi mogli zahtevati, da bi se v smislu ustave, katera znači razdeljenje vlade, z vami ravno tako tudi moč razdelila, kakor se godi to na Ogerskem. Dokler se v tem pogledu stvar ne spremeni ter ne ustreže moderni svobodi, dotlej smo ločeni od ljudstva, katero po pravici odklanja vsako deležnost odgovornosti za stvari, v katerih mu ni dovoljeno nikako sodelovanje; dotlej ostanemo ubog parlament, samo aparat za dovoljevanje davkov, sklican jedino le zato, da bi bili glasovoljni material za vladne načrte in jagnje, katero odjemlje grehe vladodržcev ali oblastnikov. Dotlej ne bodo tudi medsebojni boji avstrijskih narodov za veljavo v državi dostojni in častni boji, kateri se završujejo z dostojnim in častnim mirom, marveč bodo to vedno malenkostni spasi in tekanje za momentanne dobičke, za imenovanje kaknega ministra, ali pa celó samo za običajnega dvornega svetnika, ničevno barantanje, pri katerem se vsak tako zvani odstop vlade plača z oglodanjem in ostrganjem uže tako devolvovanega in brezcenega parlamentarnega denarja, torej z izgubo konstitučne važnosti — da tako rečem — z gnjusno beraško konkurencijo za drobtinice, padše z vladne mize.

V teh spletkah in bojih povečuje se v strankarskem klepetanju komar na velbloda v velikih, životnih vprašanjih svobode in življenja narodov stlačujejo se gore na krtišča. (Konec pride.)

Фирдусій и дервышъ.

(Изъ поэзіи А. Амкерца).

Izvirnik.

Čilim pester tke Firduzi,
Pesnik peržki v mestu Gazna;
Ni preproga, ki on tke jo —
Pesem piše, epos krasen,
Slavni Šah-name.

Broj pohaja ga prijatlov,
Znancev često, drugov zvestih,
Drugov zvestih in čestilcev;
A Firduzi zbranim peva
Pesem Šah-name.

Izvirnik.

Чилим пестер тке Фирдузій
Пѣсник пержкій в мѣсту Газна;
Нѣ препрѣга, кій он тке ю —
Пѣсем пише, эпосъ красен,
Славный Шах-наме.

Брой похая га прятлов,
Знанцев часто, друзей звѣстных,
Другов звѣстных ии честилцев;
А Фирдузій збранным пѣва
Пѣсем Шах-наме.

Переводъ.

Дивную парчу Фирдусій
Ткаль въ персидскомъ градѣ Газнѣ,
Не парчу онъ ткаль, а пѣсню —
Эпосъ онъ писалъ прекрасный,
Славный Шахъ-Намѣ.

Почитатель, другъ, прятель,
Гость поэта посѣщаетъ;
Часто у него собранье,
И Фирдусій имъ читаетъ
Пѣсню Шахъ-Намѣ.

Čita pesnik. Glej, in polni
Kraljev starih vsa se izba,
Polbogov in borcev bojnih;
Boj se bije, kri se lije
Za svobodo, dom.

Glej . . . resnicoj laž bori se,
Z dobrim zlo se bije kletu,
Tema v boj gre proti luči:
Z Ormuzdom boj bije večni
Demon Ariman.

Pred odprtim oknom čita
Gostom epos svoj Firduzi;
Pešec mnog gre tamkaj mimo,
Mnog postaja in poslušā
Verze z ulice.

Poslušalec najzvestejši
Med meščani lepe Gazne —
Glej, stoji že spet pred oknom! —
To je stari derviš Mahmud
Prorok daleč znan.

Vštric pred oknom se postavlja
Mahmud vsak dan sredi ceste;
Iz očij mu sije blaznost,
A iz ust mu vro klevete
Na Firduzija.

Klevetaje, zabavlja je
Pleše Mahmud in vrti se,
Turban ziblje se na glavi,
A kaftan ko perutnica
V zraku mu vihra.

In Firduzi piše, čita,
Pa reko mu gostje, znanci:
„Nič ne vidiš, nič ne slišiš,
Kak te psuje norec tam le?
Mirno to trpiš?

Verz za verzom ti zavija,
Vse obrača ti narobe,
Kar je belo, vidi črno,
Kder je čistost, vidi podlost . . .
Odgovori mu!“

Nasmehlja se pesnik lahno,
Brado črno si pogladi,
Mirno ozre se po gostih,
Mirno reče jim in pravi:
„Niste Perzi vi?

„Smili naj se vsak bolnik vam!“
Ni učil tak Zarathustra?
Derviš Mahmud mi se smili,
Ker bolan je revež hudo —
Um mu je bolan.

Чита пѣсник. Глѣй, ии полни
Кральев старых вса сѣ изба,
Полбогов ии борцев бойных;
Бой сѣ бие, кры сѣ лие
За свободѣ, дом.

Глѣй . . . рѣсничой лаж бори сѣ,
З добрым зло сѣ бие клѣто,
Тема в бой грѣ проти лучи:
З Ормуздом бой бие вѣчни
Демон Ариман.

Пред одпртым окном чита
Гостом эпос свой Фирдузий;
Пѣшеч мног грѣ тамкай мимо,
Мног постая ии послуша
Вэрзе з улицѣ.

Послушалец найзвѣстѣйшій
Мед мѣщаны лѣле Газне —
Глѣй, стои же спѣт пред окном! —
То ѣ старый дервыш Махмуд,
Пророк далеч знан.

Вштрыц пред окном сѣ поставля
Махмуд всак дан срѣдѣ цѣсте;
Из очій му сие бланост,
А из уст му врѣ клевете
На Фирдузия.

Клеветая, забавляя
Плѣше Махмуд ии врти сѣ,
Турбан зыбле сѣ на главѣ,
А кафтан ко перутница
В зраку му вихра.

Ии Фирдузий пише, чита,
Па рекѣ му гостѣ, знанци:
„Нич не видиш, нич не слышиш,
Как тѣ псуе норец там ле?
Мирно то трпиш?

Вэрз за вэрзом ти завия,
Все обрача ти нарѣбѣ,
Кар ѣ бѣло, види чрно,
Кдѣр ѣ чистост, види подлост . . .
Одговори му!“

Насмѣхля сѣ пѣсник ланно,
Брадѣ чрнѣ си поглади,
Мирно озре сѣ по гостых,
Мирно рече им ии прavi:
„Нѣсте Перзи вы?

„Смили най сѣ всак болник вам!“
Нѣ учил так Зарауэстра?
Дервыш Махмуд ми сѣ смили,
Кер болан ѣ рѣвеж худо —
Ум му ѣ болан.

Онѣ читаетѣ. Комната вмигѣ
Вся полна царей правѣка,
Полубоговѣ и героевѣ;
Бой все бьется, кровь все льется
За свободу, домѣ.

Глядѣ, бой вѣчный правды сѣ ложью
Бой добра со зломѣ проклятымѣ,
Тѣма ведетѣ войну со свѣтомѣ,
Сѣ Ормуздомѣ бьеть бой завязтый
Демонѣ Ариманѣ.

При окнѣ поэтѣ открытоѣ
Свой гостямѣ читаетѣ эпосѣ,
Подѣ окномѣ прохожихѣ много
Стало, — и благоговѣйно
Пѣсню слушаютѣ.

Слушатель же найвѣришій
Изъ всѣхѣ граждѣн дравней Газны —
Подѣ окномѣ оная стоить онѣ —
Престарѣлый дервыш Махмудѣ,
Пресловутый магѣ.

Предѣ окномѣ средѣ улицѣ денѣ
Всякій становитѣся дравышѣ,
Изъ очей блиститѣ безумѣе,
А изъ устѣ шпнать навѣты
На Фирдусия.

Онѣ кривляется и пляшетѣ
Кѣ клеветѣ прибавя руганѣ,
На бекренѣ турбанѣ слѣзаетѣ
И кафтанѣ, кружась какѣ юбка
Поднимаетѣ вихрѣ.

А пѣвецѣ читаетѣ, пшетѣ;
Но друзья ему тутѣ молвятѣ:
„Ты не видишь-ли, не слышишь,
Юродивый какѣ тебя поноситѣ?
Смирно терпишь ты?

Всякій стихѣ передразнилѣ онѣ,
Всякій стихѣ твой навращаетѣ,
Бѣлое зоветь онѣ чернымѣ,
Чистое онѣ подлымѣ хаетѣ . . .
Забрани ему!“

Сѣ кроткою пѣвецѣ улыбкой
Черную бравду погладилѣ,
Оглянулѣ гостей смиренно,
И смиренно ихѣ наставилѣ:
„Вы не Персы, вы!“

„Вы должны жалѣть больнаго“,
Зороастрѣ училѣ, вѣдѣ, такѣ насѣ;
Махмуда глубоко жалѣ мѣ,
Боленѣ зѣло онѣ бѣдняга,
Боленѣ онѣ умомѣ.

Koran znešal mu je glavo,
Dražiti ga greh bi bilo;
Zbolel svetec bi še huje;
Kdo ve, kaj bi se zgodilo?
Kriv pa bil bi jaz!

Oh, spet vpije in besni tam!
Vode, vode hladne, bratje!
Tu je vrč poln! . . . Poškropite
Glavo vročo mu! ostanek
Piti dajte mu!"

Koran žmšal mu je glavj,
Dražiti ga grčh by bylo;
Zbolěl svatec by še huje:
Kdo vč, kaj by sa zgodilo?
Kriv na byl by jaz!

Oh, spat vpije in bšni tam!
Vođe, vođe hladne, bratje!
Tu je vrč poln! . . . Poškropite
Glavj vrčj mu! Ostanek
Piti dajte mu!"

Pomjšalja na koranj
Onj, gršno ego trevožitj,
Po drugoj pričini huje
Zabolět blažennoj možetj,
Grčh že byl by moj.

Voť besnuetja opjatj onj! —
Dajte kovšj vođi, skorčj že!
Golovu emu smočite
Žarkuju! ostatok svčžij
Mať puť vyšetj samj!"

Lamurskij

Лаврентий Матвеевич Льсковецъ.

Ruske državne železnice in njih dohodnost.

V Rusiji pripadajo sedaj državi uže naslednje železne proge: Zakavkaška, Jekaterinenska, Kursko-Harkovo-Azovska, Baskunčaška, Livenska, Libavo-Romunska, Poleške, Harkovo-Nikolajevska, Lyzrzjano-Vjazemska, Uralska, Kozlovo-Saratovska, Muromska, Sibirska, Pokovsko-Riška. Iz teh železnih prog prostira se kavkaška na 1.343 vrst; ž njo upravlja vojno ministerstvo. 1890. l. dala je čistega dohodka okolo 4 milj. rub.; srednji dohodek na vrsto je bil 3000 rub., kakoršen je tudi na finskih železnicah navaden. Preteklega leta pa dala je ta železna draga 9 in pol milj. rub. čistega pribitka; če od te vsote vzamemo 6 milj. rub., potrebnih na oplato odstotkov od zatračenega kapitala i sploh na upravo njeno, ostane 3 in pol milj. rub. pribitka, to se pravi 3 in pol milj. rub. dividenda lastnikom železničnih akcij.

Jekaterinenska železnica dala je minuvšega leta 2·8 milj. rublj. čistega dohodka, plača pa na upravo i odstotke po akcijah znašala je okolo 1·8 milj. rub., torej je čistega pribitka ostalo akcijonarjem ali delničarjem cel milijon rubljev. Železnice: Kursko-Harkovo-Azovska, Baskunčaška, Livenska so da'e dividendna 300.000 rub., torej je bilo vsega dividenda od 5 železnic lanskega leta okolo 4 in t'i četrt milijon rub. Libavo-Romenska železna proga se je sama okupila.

Poleške železne drage dale so povrstnega dohoda 3478 rub, ves dohod za 1891. l. pa je znašal 1,700.000 rub., kar sestavlja 3% zatračenega kapitala.

Takisto dohodnost kažeti železnici Harkovo-Nikolajevska i Lyzrzjano-Vjazemska: vse te železne proge so na svoje pribitke plačale dividende, za katere se je poročila (garantovala) vlada.

Dolgota vseh navedenih železnih drag je: 7.261 vrst; po vseh teh železnicah plačala je vlada 29 milj. rub. odstotkov, pogašenja dolga i vzdrževanja nadzora, toliko je dobila tudi čistega prida.

Za tem sledé železne drage: Uralska-Kozlovo-Saratovska, Muromska, Sibirska, Pskovo-Riška. Vse te železne

proge se prostirajo na 2.674 vrst. Državna plata za nje znaša 11 milj. rub., čiste koristi pa so dale samo 3 milj. r., torej je država morala priplačati za nje celih 8 milj. rub.

Mreža vseh državnih prog železnih znaša sedaj več nego 9.935 vrst; vse državne drage železne dale so l. 1891. dohodov 78 milj. rub., iz kojih je na upravo i popravo, to se pravi na vso njih rabo, šlo 46 milj. rub.; čistega dohoda je torej ostalo 32 milj. rub. na oplato obrestij i pogašenja kapitala, na kojih jih je zgradila (sezidala); vsota na poslednje potrebnosti pa je znašala 40 milj. rub.; torej je država vendar še kaj potrpeła ubitka ali škode 8 milj. rub.

Leta 1889. znašala je mreža državnih železnic 7.608 vrst, katera je dala čistega pribitka 17 milj. rub., da bi pa država zaplatila vse dolgove po njej, treba jej je bilo 31% milj. rub.; torej je nedostatek (deficit) znašal 14,676.500 r. Iz navedenih vsot torej vidimo, da se je deficit od državne železne mreže v teku dveh let zmanjšal na celih 6%, milj. r.

Vse navedene številke so vzete iz vladnih virov, torej so popolnoma zanesljive. Sploh pa še moram pribaviti, da najbolj dohodne železnice doslej še vedno pripadajo raznim zasebnim društvom. Sestav teh društev je, kar se dostaja narodnosti, jako raznoter, pa inoplemenni elementi, lični i kapitalni, prevladujejo, i Židovstvo se ve da škode ne trpi.

Najnovejša novica pa v železničnem svetu, i sicer novica jako radostna, je ta, da je vlada nedavno izkupila Moskovsko-Kursko linijo, katera daje vsakoletnega dohoda več nego 100 milj. rub. Začetek je torej tudi v tem obziru storjen i, če je božja volja, ni predaleč tudi ona doba, ko prejdejo v roke vlade take prvoklasne železne proge, kakoršne so Petrograjsko-Varšavska i mnogo drugih, katere vežejo našo zapadno mejo z Avstrijo i Nemčijo. En pendant k rečeni železnici poročam vam še to, da je nedavno izdan bil dekret, po katerem na njej morejo služiti le ljudje čisto ruskega kolena. Torej bo še lepemu kotiču poljščine in nemčurstva skoro konec. . . . B. Tvorcov.

Ruske drobtinice.

Съ миру по ниткѣ, голому рубаха.

Posebno poverjenstvo pri pravosodnem ministerstvu izdelalo je nova pravila za rusko odvetništvo. Ustanovljen bode numerus clausus za vsak okrog. „Privatni odvetniki“, ki so doslej smeli zastopati stranke, jih po tem ne bodo več. Broj židovskih odvetnikov bode omejen do neznatnega postotka v vsakem okrogu; na t. z. pomočnike (naše koncipijente) se pa ta omejitev gledé Židov ne bode protezala. Ti pomočniki morali bodo 4 leta vaditi se. Po štiriletnem roku morali bodo polagati odvetniški izpit. Če ga ne položé, dà se jim zanj še dvoletni rok, in če tudi po tem ne vspejo, morajo izstopiti iz tega znanja. Členi odvetniških „sovetov“ (naših odvetniških zbornic ali komor) ne bodo smeli biti Židje.

Pišejo, da je „duhovno učilišnji sovet“ pri sv. sinodu prosil ministerstvo narodnega prosvetljenja, da se dogovore gledé učiteljskih pripravnic (семиприіи), ki bi se imele ustrojiti pri nekih samostanih.

Navadno menijo, da v Rusiji Židje prehajajo v pravoslavje neiskreno. Arhimandrit Nafaneil, ki je stvar proučeval resno, pa pravi, da so sicer take izjeme, ali redke. Večina krščenih Židov pa da so iskreni kristijani, pripravljeni žrtvovati v ime Krista in Evangelija — vse.

Oberprokurator sv. synoda, Pobjedonoscev, pravi v svojem poročilu med drugim tudi o „veroterpimosti“ ruskega naroda naslednje pomenljive besede: „Nikjer v Evropi nimajo druge vere tako obširne svobode, kakor sredi ruskega naroda, kateri po svoji navadi držé se čvrsto svojega, odnaša se mirno k vsakej drugej veri, če le ta miruje“. To izjavo potrjuje tudi liberalni „Vestnik Evropy“ gledé ruskega naroda, ne pa gledé ruske vlade in časopisja. Le liberalci, pravi „Vestn. Evropy“, so zares „veroterpimy“. Na to pravijo „Mosk. Véd.“ (št. 168. t. l.), da je ta liberalna verska terpimost le indiferentizem, da pa ruska vlada ni fanatična za vero pa tudi ne ravnodušno proti nji.

V zapadnih gubernijah, kjer je korenito prebivalstvo rusko, vse bolj težijo za tem, da bi povzdignili omiko tega (ruskega) naroda in tako utrdili politički in kulturni ruski vpliv. Merodajni krogi se oslanjajo pri tem tudi na rusko duhovščino, kar nekim

— modrijanom ni po volji. Njim odgovarjajo „Mosk. Véd.“ (168 št. tega leta) med drugim: „Kdor ne umeje velikega pomena vere, tega ne moremo imenovati omikancem. To je prosto prazna glava, kateri so vtepli to ali drugo znanje, katera pa ni nikoli premišljevala najvišjih vprašanj človeškega duha in socialnega življenja.“

Kn Jos. Lubomirski napisal je zanimivo knjigo: *Sovremena povest premen politiške in socialne Evrope*. Tu pripoveduje, da je pred zadnjim poljskim vstankom (1863. l.) on jedini iz poljske aristokracije protivil se vstanku. Za to so ga sovražili Poljaki. Vstane je bil podavljen. Ljubomirski pravi, da se je to vršilo brezobzirno strogo: „Ali če ravno sem jaz padel kot žrtva te strogosti, vendar priznajem njeno pravičnost in neobhodnost“.

Kuska kritika se je v prošlem veku lepo razvijala sebosno pod vplivom Boileau-a. Pazila je na slog in na zahteve teorije. Taka je bila do 20 let našega stoletja: dotlej je le posnemala Zapad. Tudi dalje je kritika stala še vendar pod zapadnim vplivom, če tudi je postajala samostalneja. Grigorjev in Strachov na pr. sta gotovo samostalneja od glasovitega kritika Belinskega. Puškin je vstvaril tako lep jezik, tako vzoren slog, da je za njim pisateljem bilo lahko pisati pravilno. Za to vidimo, da po Puškinu kritiki sloga niso posebno omenjali, to pa tudi v obče ni bilo dobro. Jezik se je začel kvariti. Dobroljúbov, še bolj pa Černišévskij bila sta neprijatelja estetične kritike in sta v obče lepoto umetnosti cenila jako malo . . . Svojega vrhunca ruska kritika torej ni še dosegla. Doseže ga pa ona in slovanska v obče gotovo še le tedaj, ko se razvije samostalno rusko ali bolje slovansko mišljenje kot poseben kulturni tip.

Umril je J. Ks. Olendskij. Pisal je mnogo, največ o notranji višji politiki. Najbolj znana je njegova knjiga: „Russie et libérté“. Posebno je dokazoval neobhodnost „samoderžavja“. V višjih krogih je bilo njegovo delovanje dobro znano in se je odobravalo. Širje občinstvo pa ga je menj poznalo, če tudi je pisal toliko, da je baje radi prenapete delavnosti moral umreti. Zanimiva je tudi njegova brošura: „Взгляд на европейскіи вопросъ“.

Ogled po slovanskem svetu.

a) Slovenske dežele.

„Slovensko društvo“ je imelo 17. tega mes. shod v Kranju. Dr. Tavčar je govoril o delovanju in razmerah v dež. zboru kranjskem, dr. Majaron pa „o slovenski narodnosti“. Oba govora je sprejelo obilo zbrano občinstvo z velikim odobrovanjem. V pritrjenje govorov obeh teh govornikov je predložil dr. vit. Karol Bleiweis-Trsteniški posebno resolucijo, katero je utemeljil s tem, da, kakor v prošlosti, je treba poudarjati tudi sedaj narodnostno idejo, da ta se ne more in ne sme podrežati drugi, v Slovencih itak vedno zavarovani ideji, in da tako nepotrebno podrežanje je očividno na kvar našemu narodnemu napredku; gledé na vse to se je sprejela resolucija v tej obliki: „Današnji shod „Slov. društva“ izreka, da stoji naše društvo neomahljivo na starem, narodnost strogo branečem stališči, da odklanja slovesno vsako rušenje

stare slovenske sloge in da priporoča najiskreneje isto vstranje in isto neumorno delovanje zlasti vsem narodnim društvom“. Ta resolucija je slovanskemu občinstvu dobro umljiva, predlagatelj je vendar še posebej pojasnil jo, rekši: „Pri nas razmere niso take, kakoršne so v Nemcih. Le te imajo v narodu židovstvo in protikrščanstvo, mi pa ne. Zatorej združimo vse moči lu v obrambo narodnosti.“

Dobro jo je „Slov. društvo“ ukrenilo, da se je obrnilo najprej na Gorenjsko, ker ondi so najbliži vplivu, ki prodira vedno dalje zlasti od Trviža dol; zajedno so še v narodni zavesti mnogo premalo razviti, in kaže se, da ne nekdanje „Novice“, ne poznejši drugi listi niso imeli na to stran dovolj razvojne moči. Zato imajo narodni boritelji ondi ob raznih volitvah posebno težavno stanje. Če kod na Kranjskem, treba bode „Slov. društvu“ najintenzivniše delovati na Gorenjskem.

Nadejamo se, da vstrajnost mlajših in čilih močij zboljša kmalu sedanje neugodno položnje.

Sv. Cirila in Metoda slavnost bila je 10. t. m. v Št. Lambertu na Kranjskem neobičajno v cerkvi svečana, zunaj cerkve pa slovesna. Došlo je k slavnosti več svečnikov in posvetnih naobražencev, med temi tudi stari bojevnik Luka Svetec. Udeležila sta se tudi „Zagorski Sokol“ in pevsko društvo „Struna“. Domači župnik g. Berce je propovedoval o sv. blagovestnikih in naznanil, da Št. Lamberčani postavijo sv. Cirilu in Metodu znamenje, ako možno, kapelico, kjer bi se opravljalo bogoslužje. Poročilo v „Sl. Nar.“ pristavlja k vsemu: „Slavnost je bila res sijajna, in da je bila taka, pripomogli so k temu duhovniki, narodna društva in došli rodoljubi, kateri so bili v lepi slogi in jedinstvi združeni pod zastavo sv. Cirila in Metoda. Ko bi se zbirali povsod slovenski duhovniki in rodoljubi pod zastavo sv. Cirila in Metoda, tu bi se zopet pobratili, tu bi storili konec vnebovpijočemu bratomornemu boju, narod pa bi žel bogate verske in narodne sadove.“ Hujše pač ne more obsojati noben stavek, kot ta, sedanji razpor, ki ravsaja uže nekaj let na Kranjskem in se širi kolikor toliko tudi na druge pokrajine. A lepšega zgleada za slogo tudi ni, nego so ga podali duhovni in posvetni rodoljubi, došedši skupno častit in slaviti spomin sv. Cirila in Metoda.

Spinčičevo zadevo odložil je imunitetni odsek do jeseni. Tudi za to odloženje je odločeval gotovo viši vpliv. Sicer pa porodi ravno razpravljanje v imunitetnem odseku mnogo dobrega, ravno takó, kakor vsa ta zadeva. Posl. Spinčič trpi, ali to trpljenje bode koristilo drugim in pred vsem obči slovanski stvari.

Bogdan Trnovec, svetnik viš sodišča v Trstu je vodil več let c. kr. okrajno sodišče v Trstu; sedaj je premeščen od tega vodstva pri istem sodišču. Ob tej priliki so mu c. kr. sodniki in c. in kr. konzularni vežbeniki, c. kr. prislušniki in c. kr. poslovni uradniki izročili v spomin prekrasen album s svojimi slikami. Med navedenim objemom so Slovani, Italijani in Nemci; to je, največi dokaz, kako spoštovan je ta naš rojak pri vseh narodnostih. On si je s svojim nepristranskim delovanjem in ravnanjem obče spoštovanje priboril, s tem pa koristil jako mnogo tudi slovenskemu narodu, ki ne zahteva v Trstu še posebe drugega, kakor pa nepristranost in pravičnost. Sicer pa je g. Trnovec med Tržaškimi Slovenci poznan kot neobičajno priljubljen rodoljub; ali mnogostransko vspešno delovanje bode bolj znano še le pozneje.

VII. velika skupščina sv. Cirila in Metoda bode letos 28. jul. v Postojini. Vodstvo vabi na ta obči zbor podružnice vseh slovenskih pokrajin, duhovščino, učiteljstvo, županije in nadžupanije, čitalnice in društva

in v obče vse narodno razumništvo. Dovolil se je ta dan prost vstop v Postojinske jame. Tu bodo peli vabljeni pevski zbori: „Naprej zastava Slave“, „Buči, buči morje Adrijansko“ in „Cesarska“.

„Slovenec“, ki piše zlasti v svojih politiških pregledih v protislovanskem duhu, jo je pretiral uže takó daleč, da trdi, da Spinčič in dr. Laginja nista slovenska poslanca; vrhu tega se kaže takó nevednega, da ne pozna hrvatskega prava, pod katero po zgodovinskih aktih, potrjenih tudi po hrvatski pragmatiski sankciji spadajo tudi pokrajine, kjer bivajo Slovenci, in da bi torej ti ne ostali zunaj politiškega okvirja tega prava, ako bi se izvršilo. Mi smo uže pred leti stvar razpravljali, lani še v posebnem članku zavrnilo člankarja „Süd Post“, a pri „Slovencu“, podpirajočem neposredno neslovensko politiko, delajo se, kakor da bi spali. No njih spanje znajo pravi slovenski rodoljubi in tudi razsvetljeni svečniki tolmačiti uže v pravem smislu, in to je dobro.

Dijaštvo. Mariborski učiteljski abiturijenti priredé 7. avg. v Ptujski Čitalnici veselico z vsporedom, ki obseza godbo, petje in besedo. Koncert izvrše učiteljsčniki. Slovenski in hrvatski pripravniki pa priredé veselico 4. avgusta v Ljubljani. A. Nedved jim je zložil zato skladbo „Pri slovesi“. Volaričeva „Domovini“, prirejena za veliki možki zbor, pela se bode z godbo. —

Celjska Čitalnica napravi 25. t. m. koncert s sodelovanjem tamburaškega zbora hrv. akad. društva „Zvonimir“ z Dunaja.

Slovenski abiturijenti s hrvaškimi priredé v prvih dneh avg. veselico in III. shod; 7. avg. pa slov. višegimnazijalci veselico v Kranju.

Na skupščini družbe sv. Cirila in Metoda v Postojini bodo zastopani tudi slov. Dunajski velikošolci kot pokrovitelji.

b) Ostali slovanski svet.

Valutne predloge so se sprejele v zbornici poslancev, in je ta uže završila svoje delovanje, dokler je ne skličejo na jesen. Proti valutnim predlogam je glasovala znatna manjšina, mnogo poslancev pa ni bilo ali ni hotelo biti prisotnih. Mladočehi so glasovali proti iz gospodarstvenih in politiških razlogov. Gosposka zbornica sprejme to, kar je sklenila zbornica poslancev, in ker so predloge uže sprejete tudi na Ogerskem, dobé sklepi kmalu najviše potrjenje z zakonito veljavo. O vsem bomo še poročali.

Dr. Herold o nemški levici. Proti koncu valutne debate se je oglasil tudi mladočeški poslanec dr. Herold ter je spregovoril o poslednjih pogajanjih nemške levice z grofom Taaffejem, da bi se prva pridobila za valutne predloge. Rekel je: „Iz zakrite oblike Sfinginega izjavljenja posl. Plenerja smo razvideli jedino to, da so se vršila pogajanja zastran valutnih predlog, in da je levica postavila nekake zahteve,

katere niso imele pred očmi morda interesov nemškega naroda, ampak so merile nato, da bi napravile drugim narodnostim krivico. To pa se ne dostaje, samo pogajajočih se oseb stranke, ampak vse zbornice in narodov avstrijskih, in na vseh ustih avstrijskih narodov je vprašanje: O čem se je pogajalo, in kaj je cena za to glasovanje? Jaz vprašam finančnega ministra, ker vidim v njem neomadeževan značaj ali mu dovoljuje njegova dostojnost, kot odgovoren minister podpisati zakon, ki se je napravil jedino s takimi skrivnimi konventikuli (shodi). Vprašam ga kot poštenjaka. O čem se je pogajalo, kake zahteve so se stavile vladi, kaj je obečala vlada? Narodi avstrijski imajo pravo, vedeti, kaka barantija se je dognala tukaj. (Ploskanje pri Mladočehih). Na vprašanje se mora odgovoriti, in ako ne odgovori on in poreče morda, da se ni udeležil tega, je to tudi odgovor, ki prodere na vse strani češkega naroda, odgovor, da se je tukaj zgodilo nekaj nezakonitega in inkorektnega. Ravno danes se je v Pragi sešla komisija za ločenje okrajev v svoji nezakoniti in nemoralni sestavi kot očitna koncesija za to glasovanje.

Potem se obrača proti levici: Svobodo ste nam dali! Prašajte avstrijske narode, ali so svobodni. Tako imenovani Bürgerministerium nam je dal do skrajnosti uživati vašo svobodo. Tu smo spoznali, kaj je nemško-liberalna svoboda. Kar hočemo, to je popolna, nacionalna enakopravnost. Saj se ne dá tajiti, da moč avstrijske dinastije se je zasnivala z združenjem obeh kraljestev Češkega in Ogerskega. Vlada pa je na onem stališču, ona vidi v Nemcih prve v cesarstvu . . . Vlada odklada rešenje vseh velikih vprašanj. Takó so postale krize hroniške v našem javnem življenju. Ne pogajajo se več v zbornici, ampak v konventikulih. (Dr. Vašaty: Licituje se.) Govori se o postranskih vladah, vlada ne uraduje, ona ne upravlja, ona ni odgovorna. Jaz se ne bojim liberalne vlade. Tak poskus mora se ponesrečiti; taka vlada odgospodari kmalu ne le pri slovanskih narodih, ampak tudi pri lastnem narodu. Zgoditi se mora preobrat v naših razmerah, ako hoče ineti Avstrija za bodočnost poroštvo svojega obstanka. Naposled mora priti do sprave s češkim narodom. Vstvarite vsaj uslovja za dostojno spravo.

Na to je dr. Steinbach odgovoril, da ne more ničesar povedati o pogajanjih levice z grofom Taaffejem, ker zaradi opravič v zbornici ni se mogel udeležiti. Sicer da on od začetka in dosledno deluje črno-žolto zastavo, in da zastopa jedino to stališče.

Češki poslanci so poslali Gladstoneu na Angleškem jeziku gledé na njegovo zmago naslednjo brzojavko: „Neumornemu predbojovniku za federacijo in samoupravo izražajo češki poslanci kraljevine Češke svoje občudovanje in simpatije. Klub Čehov v Dunajskem parlamentu“.

V delegaciji bodo letos izmed Mladočehov Eim, Herold, Masaryk, Pacak; izmed Slovencev (za Kranjsko) Kušar. (za Goriško) Gregorčič, (za Istro) Spinčič. Dru-

god Slovenci niso dobili svojih zastopnikov; toliko večje breme imajo 3 imenovani poslanci. Mladočehi so se zjediniли za svoje postopanje v delegaciji. Pomenljivo je, da češki veleposestniki so se udali Mladočehom, da so svobodno izbrali si 4 delegate, v tem ko so jim bili lani prepustili samo 3, in se vsled tega niso bili vdeležili delegacije.

Poljaki v Dunajskem parlamentu in Rusija. Ob obravnavanju valutnih predlog je jeden poljskih poslancev naravnost pritr dil, da oni glasujejo za valuto tudi iz sovrastva do Rusije. Poročevalec o valutnih predlogah posl. Szepanowski pa je razkril v daljšem govoru največje sovraštvo nasproti Rusiji. V smislu pravih zagrizencev poljskih označeval je Poljake kot plemenit narod, v tem ko je črnil na vse strani Rusijo. Ko je posl. dr. Vašaty zavračal nekoliko napade tega govornika, posmehovali so se mu Poljaki in menda tudi levičarji. Dr. Vašaty je rekel, da so Poljaki napravili prekucijo proti Rusiji, in z njimi bi bila postopala Prusija in Avstrija ravno tako, kakor Rusija. Na to so mu zaklicali: „Branili smo svojo narodnost“. A Vašaty jim je pokazal, da so imeli popolno avtonomijo in celó kralja namestnika. A tudi maloruski poslanec Barwinski se je pokazal sovražnika Rusiji, ker se je postavil popolnoma na separatistiško stališče. No, če poštujemo tako mišljenje raznih slovanskih zastopnikov, potem seveda nima težav „zapadna kultura“, da prodira dalje in dalje proti vstoku. Hej, Slovani tepejo sami sebe v dobah, ko je napravljen meč s palico nad njimi! 1000 letna prošlost jih ni poučila; koliko dela, koliko vstrajnosti in žrtvovanja bode še potreba razsvetljenim duhovom, da spravijo mišljenje in delovanje pojedinih slovanskih plemen v boljši tir!

Naslovi češkega plemstva. „Selské Listy“ pišejo: „V Čeah in v Moravi začetkom ni bilo drugih plemstvenih naslovov, kakor „pán“ v višem plemstvu, a „rytíř, vладыka, zeman in panoše“ v nižem plemstvu. Tituli „hrabě“ in drugi se pred dogodki belogorskimi pojavljajo zredka; a ti naslovi so bili podeljeni — ne od kralja češkega, ampak od cesarja nemškega; so torej čisto nemškega izvora. Po dogodkih belogorskih so dobile naše dežele (češka, moravska, slezka itd.) dvoje plemstvo, državno in češko. Ali od l. 1750 je prestalo podeljevanje češkega plemstva v obče. No mnogi plemiči — nemški so znali vendar pridobiti si naslov plemičev čeških, tako od l. 1761—1769. grofi Chorinski, Radeški, Mitrovški, češke knežje naslovi so izterjali Schwarzenbergovi, Kynšti, Colloredi, Clary, Palmovi, Rohany še l. 1808. Iz tega je najjasnejše, kak duh gospoduje v tem plemstvu. Ono vé, da je plemstvo državno. Ni torej več ta stan, kateri je tako goreče bdel nad svobodami in pravi korone Češke. Stan ta nima niti dozdevanja o tem, kaj je njegova dolžnost. Ne čudimo se torej, da so Čehi, vedeni po tem državnem plemstvu, poslali svoje zastopnike v generalni zbor na Dunaj, proti kateremu so se tako vstrajno borili poprej iz razlogov ustave češke. Ne čudimo se, da danes trdi isto

plemstvo, da priznava češko pravo, toda z Dunajskim generalnim zborom. Kdor to trdi, ta ali ne pozna starodavne češke ustave, ali pa je noče poznati.“

Madjarska vlada nasproti Romunom se je izjavila v Budapeštanskem parlamentu, da naj opusté opozicijo, pa pridejo v državni zbor; tu da uže dosežejo, kar jim pristaje. To je največa ironija, ko v istem parlamentu je bil doslej še jeden sam madjarski zastopnik, ki je obsojal doseданje tlačenje in raznarodovanje madjarskih narodnostij. Proti pojedincem romunske deputacije strogo postopajo. No v Romuniji se ponavljajo demonstracije proti Madjarom. Svet je vendar zvedel, kako se ravna z Romunci na Ogerskem, to zve prej ali poslej tudi o ravnanju s Slovaki, kateri sedaj najbrže napravljajo poseben memorandum na cesarja, kakor so ga navili Romunci.

Congrès Internationaux à Moscou. Kakor smo bili uže naznanili, bodeta letos v Moskvi dva mednarodna shoda, in sicer za antropologijo in predzgodovinsko arheologijo od 1. do 8. po starem ali od 13. do 20. avgusta po novem štilu, za zoologijo pa od 10. do 18. avgusta po starem ali 22. do 30. avgusta po novem štilu. S kongresoma bodo združene tudi razstave, zajedno napravijo udeleženci izlete v okolico moskovsko. Oba shoda sta za znanstvo jako važna seobno tudi zaradi razstav; kajti nobena država ne more iz prošlosti razstaviti toliko predmetov, kakor Rusija, ki obseza različne svetove in različna podnebja, z druge strani pa najrazličniše narodnosti in ostanke iz prošlosti. Zato se pa oglašajo učenjaki raznih narodov in držav, da pridejo k shodoma in razstavama v Moskvo, zlasti Nemci, in nemški učenjaki tudi iz Avstro-Ogerske so naznanili mnogoštevilno svoj prihod. Za Slovane bode zanimiv shod in ž njim združena razstava o antropologiji in arheologiji, ki bode obsezala vse, kar nas more zanimati v etnografskem pogledu. Ta razstava se je razširila na vse Slovanstvo, predočevala bode torej predmete raznih slovanskih narodnostij.

Češki učenjaki, ki se dandanes posebno bavijo z etnologijo v najobsežnišem pomenu besede, se tudi udeležijo, in takó tudi od drugih Slovanov. Shodi bode strogo znanstveni, in torej niti narodni nasprotniki ne bodo imeli povodov, podtikati slovanskim učenjakom „panslavizem“, ako se udeležijo tu mišljenih shodov in razstav. Saj bodo tu zastopani členi raznih narodov, torej ni nikakega pomisleka. To moramo žalibog poudarjati tudi nasproti slovanskim učenjakom, ker naši domači prijateiji, ki sebi dajejo največo svobodo na vse strani, hočejo jo krčiti Slovanom celó tam, kjer govori jedin znanost, in se vsled tega bojé celó slovanski znanstveniki sumničenja in ovajanja pri politiški popolnoma nezavisnih in indiferentnih predmetih.

Slovenci, kateri potrebujejo največ oživljenja na podstavi živih in uže zamrših starin, bi tudi potrebovali, da bi se izmed njih učenih raziskovalcev vsaj kdo udeležil Moskovskih

razstav in shodov, ker bi s tem razširili svoje nazore o pradavnosti in davnosti tudi naših pokrajin.

V naših rojaki, kakor kažejo njih doseđanja učena dela in raziskovanja, tiči velika induktivna moč, in razvijajo tudi na podstavi skrčenega učenega materijala kaj radi raznih hipotez; ravno zaradi tega so v nevarnosti, da se prena glijo; z večim gradivom pa se utegnejo izogniti temu in dospeti do premis in dedukcij, do katerih bi drugi morda ne dospeli takó naglo, in katere utegnejo tudi obveljati. Ravno internacionalne razstave so po takem za slovenske mislitelje in razsledovalce neizmerne važnosti.

Pristavljamo, da tem, kateri se udeležijo Moskovskih shodov in razstav, so ruske železnice uže doslej privolile na polovino znižane vozne cene; jednako skrbé organizatorji razstav in shodov za drugačna polajšanja po hotelih in drugod. Ruski konsulati, do katerih se je obračati, podajejo o vsem potrebnih instrukcij.

Gladstone, angleški državnik, 83letni starček, je sedaj na ustih vsega civilizovanega, seobno pa evropskega sveta. Ta državnik se odlikuje po pravem, plemenitem liberalstvu, katero seza neomejeno takó daleč, kakor more vsakodobno in pri raznih vprašanjih sezati razum tege slavnega, zajedno slavnoučenega Angličana. Uže mnogo let je od tega, odkar je zasnoval on poseben načrt, Home-Rule, po katerem naj bi postala Irska svobodniša in samostalniša s posebnim lastnim parlamentom, nekaka federativna zaveznica Anglije. Delali so mu pa od konservativne strani največe zapreke. Sedaj pa so bile zopet državnozbornske volitve, in kljubu temu programu in drugim zaviram, ki so nastale tekom let, je dobila njegova stranka zmago nad konservativno. Vsled tega pride on sedaj zopet na krmilo.

Gladstone-ove zmage se veselé in bojé v Evropi; prištaši in zagovorniki trojne zveze ali lige miru so se je prestrašili, v tem ko so po njej navdušeni seobno v Franciji in slovanski narodi tudi v Avstriji. V Avstro-Ogerski so ravno „liberalne“ stranke želele, da bi ne prodril pristno liberalni Gladstone. Slikale so v slučaju njegove zmage veliko nevarnost ki bi neki pretila evropskemu miru, a mislile so pri tem „ligi miru“. Sedaj pa se uže tolažijo, češ, da ne bode toliko nevaren, in so uže pozabile, kako so ga črnile. Avstro-ogerski Slovani pa vidijo v postopanju Gladstone-a moralno podporo svojih stremljenj, in je radost zlasti med češkimi in hrvaškimi strankami, katere stremé za izvršenjem svojih zgodovinskih državnih prav, a v obče se radujejo vsi slovanski narodi naše monarhije, ko stremé brezizjemno za večo svobodo, najbolj pa za narodno avtonomijo. Slovani poznajo Gladstonea izza rusko-turških bojev, ko je šlo za osvobojenje balkanskih narodov; on se je tedaj potegoval za to osvobojenje. Zajedno kažejo avstro-ogerski Slovani na analogijo politiškega položaja Irske in se nadejajo, da to, kar je možno podeliti Ircem, dosežejo po specialnih razmerah naše države tudi oni. Zajedno je obče

mnenje, da Italija ne bode dobivala pod Gladstoneom take moralne podpore, kakor pod dosegajo konservativno vlado.

„Matica Hrvatska“ je imela 19. jun. t. l. redno glavno skupščino in je praznovala na tem zboru zajedno 50letnico svojega obstanka ali prav za prav zasnutkov, iz katerih se je razvila sedanja Matica. Preporoditelji knjige hrvatske so delali na oživetvorjenju ideje Ljudevita Gaja o „učnem društvu“, in l. 1836. je sklenil sabor hrvatski, da se osnuje društvo za vzgajanje narodnega jezika i literature. Leta 1838. osnuje grof Janko Drašković s tovariši „Čitaonico“ pod okriljem mesta Zagreba. V tej Čitalnici so delovali, da bi ustanovili narodno gledališče (1840), gospodarsko društvo in početek nar. muzeja (1841) in „Matico“ (1842). Ta kot „Matica“ ilirska pod okriljem Čitaonice (1842—1850) je imela izdavatelj knjige, in sicer najprej klasike dubrovačke, med temi prvo delo: „Osman Ivana Gundulića“. Ali vlada zabrani pridevek „ilirski“, in je še le 1847. potrdila društvo pod naslovom: „hrvatsko-slavonsko književno društvo“. Med tem je izdajala Čitalnica „Kolo“, uredovano od Stanka Vraza, ali tudi „Kolo“ ni smelo zvati se časopis, ampak „Članci za literaturu, umjetnost i narodni jezik“. Leta 1850. pade Čitaonica. „Matica ilirska“ samostalna (1850—1858) izdaje časopis „Neven“, izda dela Palmotićeva in Gjorgićeva. Od l. 1858—1874 se bori za gospodarski obstanek, v tem se osnuje jugoslovanska akademija, Matica se združi z njo, in se osnuje z Matičine glavnicu časopis „Vienac“. Leta 1874. postane samostalna Matica hrvatska z novimi pravili. Od 1847. do konca 1891. je izdala Matica hrvatska 120 raznovrstnih knjig v 700.000 odtisih za preko 280.000 gld., glavnicu pa jej je narasla od 32.640 gld. leta 1877. do danes na 140.000 gld. Sedaj šteje „Matica“ 8100 členov. Vspehi so veliki, duševno, gmotno in moralno; složno in vstrajno delovanje velikega odbora (kakih 20 členov) je porodilo take vspehe; zasluge imajo pri tem sešobno tajnik Ivan Kostrenčić in mnogoštevilni poverjeniki (kakih 300). Skupni imetek „Matice“ razun lastnega doma znaša v gotovini in drž. papirjih 50.628 gld. 45 kr. Ima zaklade: grofa Iv. N. Draškovića, Dušana Koture, Ad. Vebera-Tkalčevića, dar biskupa Strossmayerja. — Leta 1891. je bilo dohodkov 29.775 gld. 63 kr. S tem so se pokrili stroški in je še ostalo 3.353 za glavnicu in za potrošek l. 1892. vsota 3.839 gld. 7 kr. Letos dobé člani 9 knjig, katere bodo tiskane pred koncem leta. Med temi knjigami bode v spomin 50letnice „Spomenknjiga“, katero je spisal prof. Tade Smičiklas, sedanji predsednik Matičin, ki je tudi pri otvorjenju letošnjege občega zbora podal zgodovinske črtice o društvu. Zanimiva in primerna bode tudi knjiga „Hrvatska Antologija“, katero je sestavil prof. Hugo Budalić, in katera podaje sliko hrvatskega pesništva od najstarejih dob pa do danes.

Občni zbor je sprejel 4 odborove predloge jednoglasno. Od teh sklepov navedemo: 1. Ostanki grofa Janka Draškovića, osnove Matice Hrvatske, prenesejo se (iz Radgone) v Zagreb, kjer naj se veliki pokojnik „dostojno sahrani medju

svojimi ilirskimi drugovi“. 2. U proslavu 50godišnjega obstanka „Matica Hrvatska“ daje 10.000 for. av. velj., i tom svotom utemeljuje zakladu, koje godišnji prihod imade se u smislu pravila „Mat. Hrv.“ trošiti „na pomaganje hrvatskih zaslužnih književnika i umjetnika a ponajprije členova ovoga društva na književnom radu i u nevolji, i namicati pomoć njihovim udovicam i sirotam“. (Utemeljitelj „Matice“ Nik. Grabina je pri tem sklepu takoj podaril v ta namen 50 gld). 3. Leta 1881. je začela „Matica Hrv.“ izdavatelj, Prievode grčkih i latinskih klasika“ zbor je sedaj ukrenil, da se začne izdavanje tudi „Prievoda novovjekih klasika.“

„Mat. Hrv.“ je tekom let dobila mnogo zbirki narodnih pesmij, te so uredovali doslej, in pod naslovom „Hrvatske narodne pjesme“ izide l. knjiga v jednom letu. Prvi je bil sprožil to misel Mihovil Pavlinović, ki je prodal Matici zbirko narodnih pesmij ne manjo od Vukove. Potem je dobila Matica še kakih 100 zbirki. Tako se popolni to, česar niso zbrali Vuk i njegovi nasledniki: med Srbi.

„Matici Hrvatski“ so čestitala v dan zborovanja razna društva, kakor „Hrv. pedagogijsko-književni zbor“, „Društvo sv. Jeronima“ i. dr.

Predsednikom je zopet izbran prof. Tade Smičiklas, in se je odbor popolnil s krepkimi močmi izmed pisateljev in pesnikov.

Mladočeški poslanci so sešli po završenem zasedanju državnozbornem k skupni večerji. Dr. Trojan je poudarjal, da Čehom ni nikdar opuščati postave drž. prave popolne politiške jednakosti z Nemci in politiške svobode. Dr. Herold je napil podajnosti in nezavisnosti českih poslancev v nadaljnih bojih, dr. Pacak pa bodoči solidarnosti vseh jugoslovanskih poslancev z narodnimi poslanci českimi. Posl. Spinčić, ki je bil poleg dr. Laginja tudi prisoten, poudarjal je, da so Mladočehi prava in dejanska slovanska stranka, kateri ne zanemarija interesov niti najmanjšega slovanskega naroda. Posl. Eim je kazal za potrebo odločne in načelne opozicije, ker oportunistiška politika bi bila za sedanje vlade pripravila narod zavest njegove prošlosti in ob poročta njegove bodočnosti.

Okraji na Češkem se bodo, kakor se kaže, na zaukaz osrednje vlade, specijalno grofa Taaffeja, nadalje vstvarjali, s tem pa se bližali završenju „zaprtega ozemlja“ za Nemce. Komisija, ki ima izvrševati to delo je sedaj brez čeških pooblaščenecv, ker je dr. Mattuš s svojim tovarišem izstopil, in ni dr. Rieger imenoval drugih namestnikov. Ako osrednja vlada zares namerja kaj takega brez sodelovanja Čehov, potem hoče izvršiti punktacije tudi proti volji češkega naroda, potem bi to svedočilo, da se hoče napraviti pomirjenje brez soglasja obeh strank. To slutijo na Češkem, zato je vedno več glasov za zjedinjeno postopanje Mladočehov, Staročehov in veleposestnikov. V najhujšem slučaju pride vsaj do približanja; kajti veleposestniki so se sami odločno izrekli, da je treba punktacije odložiti na ugodniši čas, a

Staročehi so zajedno po dr. Riegru, dr. Mattušu in drugih pokazali nato, da se punktacije ne izvršujejo več v smislu, v kakoršnem so jih postavili in podpisali. Mladočehi pa jih niso nikdar pripoznali, in takó je zjedinjena opozicija vseh veljavnih strank na Češkem možna, opravičena, a tudi potrebna. — V zvezi s sklicanjem nepopolnjene komisije za ločitev okrajev je sedanje ugibanje o tem, ali se ne zgodé v ministerstvu kake spremembe. Menijo namreč, da odstopi grof Schönborn, ker je bil priznal, da brez poprašanja deželnega zbora se ne morejo vstvarjati novi sodnijski okraji. Ko bi po takem ista komisija tudi predlagala kak nov sodnijski okraj, bilo bi to brezuspešno, ker sestava sedanjega češkega zbora je taka, da isti ne privoli v tako preustrojenje. Smisol nadaljnega delovanja komisije bi bil jedino v tem, ko bi osrednja vlada prezirala zakon in njegovo tolmačenje o potrebi, da izreče dež. zbor svoje mnenje. Vsekakor bode zanimivo nadaljuje postopanje osrednje vlade v tem pogledu; v obče sodijo, da je najbrže grof Taaffe zavezal se nemški levici tudi na to stran, ko se mu je navidezno kujala zastran valutnih predlog.

Nemško-nacijonalna dijaška društva so pod neposrednim in posrednim načelništvom in vplivom Schönernerjevimi uganjala uže mnogo let take burke v smislu prusofske politike, in so pros' avljala naposled Bismarcka na Dunaju in v Gradcu v takih merah, da se niso mogla protiaavstrijska dejstva prikrivati več. Vlada je po dolgoletnem molčanju razpustila sedaj 16 takih društev na Dunaju, 4 pa v Gradcu.

Naučni minister baron Gautsch, kateremu se je potrebno zdelo, odpraviti iz slovenskih začetnih šol podobe svetega Cirila in Metoda, in ki gleda na patrijotiški duh, ki naj bi vejal iz raznih knjig, ima gledé na vejanje duha po nemških nacijonalnih društvih, krščenih od kraja po pragermanskih mitologijskih, zgodovinskih in nezgodovinskih, politiški romanticizem oznanjujočih imenih, — ta minister, pravimo, ima tukaj težavno, pa hvaležno zadačo, da poišče vzroke temu romanticizmu, ki deluje na priklopljenje h Velikonemčji onih avstrijskih kronovin, ki so spadale nekda v ožih in rahlih zvezah k nemškemu Bundu. Mnogokaj se je poslednja leta poudarjalo gledé na preustrojenje šol; o tem pa, da bi se uvedle in učile tudi zgodovine slovanskih narodov Avstro-Ogerske po naših srednjih šolah, ali da bi se napravile na vseučiliščih stolice za nje, ni bilo nikdar nič slišati. Ako se podaje zgodovina samo o nemškem narodu, in proslavljajo samo dela tega naroda, ne more nemška mladina zvedeti, da naša skupna domovina je nastala in se razvijala po sodelovanju tudi slovanskih in pred vsem teh za avstro-ogersko monarhijo v resnici zgodovinskih narodov. Brez skupne zgodovine ni možno navdušiti mladine za skupnost velike domovine. Brez te zgodovine se prezirajo slovanski zaslužni narodi. In zgledi, kakor jih daje nemška psevdoliberalna levica ob zgodovinskih spominih tudi ne morejo vplivati blogodejno in patrijotiški na nemško mladino. Ali se morda s tem goji skupnost duha in navdušenje za domovino, da se ob 200 letnici na zmago avstro-ogerskih narodov nad

Turki prezira spomin na zaslužne slovanske može, roditelje in narode, kakor je to storila nemška levica, da je šla na Kahlenberg na pojedino in razveseljevanje? To je tista stranka, katera je molčala, ko se je vzgajal politiški romanticizem, napolnjen s prusofilskim duhom, v nemških dijaških društvih od leta 1870 naprej? To je tista levica, katera je nahujskala k žvižganju v avli akademije, ko je ob ustanovljenju novega rektorja došel k slovesnosti tedanji minister Jireček, jedino zato, ker je bil slovanskega pokolnja. Ta stranka je molčala, dokler jej ni isti politiški romanticizem dijaških društev pokazal zajedno rogov Schönernerjevega nemškonacijonalnega antisemitizma.

No, glavna zadača naučnega ministerstva, ako hoče zares kaj zboljšati, je v tem, da se postavi na stališče zgodovine avstro-ogerskih narodov, ne pa samo na stališče nemške narodnosti in pospeševanje izključno kulturnih interesov nemške narodnosti. Zato pa je potreba preustrojenja čitank, zgodovin in stolic v smislu te zgodovine, da mladina zve enakomerno o zaslugah in delih vseh avstrijskih narodov, da bode vedela ceniti vse prave konstitutivne elemente ali sestavine te monarhije. Od tega napravljena pa je sedanje naučno ministerstvo jako oddaljeno, in mi dvomimo, da pride do preustrojenja v takem smislu, dasi ravno zaresno z nova na to opominja in sili najnovjše razpuščenje tu mišljenih nemško-nacijonalnih društev.

Književnost.

Narodna biblioteka Krajčeva je izdala sedaj v 44. in 45. snopiču nadaljevanje znanega historiskega romana Sienkiewiczzevega: „Z ognjem i mečem“, ter je s tem završen 1. zvezek. Na koncu je omenjeno nekoliko popravkov tega zvezka; v „Dom in Svetu“ urednik ne omenja napak, ali poudarja, da so, in priporoča, da bi se odstranile pri nadaljevanju tiska. — Zajedno je izšel v 43. snopiču te biblioteka „Sofoklejev Edip na Kolonu“. Životopis Sofoklejev in uvod napisal, dramo prevel in opomnje dodal R. Perušek. Str. 109, cena 15 kr. „Slovarček manj navadnih besed in oblikov“ svedoči, da pozna prelagatelj tudi druge slovanske jezike, ko je rabil nekoliko besed, katere so običajne bolj pri drugih Slovanih. Prelagatelj je podal prevod veren izvorniku tudi v formalnem obziru, ognivši se modernih mer. Ta umotvor prvega starogrškega dramatika spada k najtežavnim, ker je tekst pokvarjen, a prelagatelju je bil trud slast, zato se ga je lotil, in sodeč po nekaterih vrstah, katere smo tu pa tam prečitali nagloma, menimo, da naši filologi se izrazijo ugodno o tem prevodu.

Ottova Laciná Knihovna narodni je začela v 25. in 26. sešitu (Serie XV) priobčevati: „Bez chleba“. Genre. Napsal František Herites. Ta češki pisatelj spada k najnaprednim pisateljem češkim, in spis „Bez chleba“ je pripoznan kot jeden najboljših njegovih. Knihovna narodni podaja vsak teden po 1 snopič na 4 polah po 10 kr. ali 1-30 kr. za 13 snopičev s poštnino. Predplačuje se po knjigarnah ali v nakladatelstvu J. Otty v Praze na Karlově nám. č. 34 n. Prvi snopič se razpošilja na ogled brezplačno in franko.

Zkáza (La Débacle). Román z války francouzsko-pruské od Emila Zoly. Autorisovany překlad prof. B. Fridy. Díl I-III.

8°, 752 št. Cena 2 gld. 70 kr. Ta znameniti roman plodovitega in po mnogih delih proslulega francoskega pisatelja Zole priobčujejo sedaj istočasno v prevodih v raznih evropskih jezikih. Roman natanko in na podstavi zgodovinskih dejstev in razsledovanj opisuje propad in gnjilavo vladanje Napoleona III. in razkriva groze vojne francosko nemške leta 1870—1871. Zaradi vsebine same, a še posebe 2 velikih narodov, s katerima se bavijo tudi slovanski narodi, podaje roman poučenje tudi slovanskim narodom. Čehom, kakor smo tu navedli, ga je v svoji zalogi tiskal Jos. R. Vilimek v Pragi (Spalená ulica 13).

Těsnopisné Listy imajo v 9. št. t. I. na prvem mestu rusko stenografijo: „Стенографія русская“, potem: „Главнй заклад *zvukověho* těsnopisu českého dle soustavy Plichalovy. „Těsnopisné Listy“ poštevajo razvoj stenografije pri vseh slovanskih narodih in so jako važen in poučen organ za vse one, ki hočejo med Slovani znanstveno in metodiški razvijati stenografijo. Urednik je Josef Kroncl v Praze (u ica?) č. 787-II.; naročnino (gld. 1.50 na leto) pa prijemlje V Pašek v Praze v Selské ulice 12).

Славянское Обзорнiе je izšlo za maj-junij v skupnem zvezku, obsezaajočem 292 strani vel. 8. Vsebina: I. A. С. Хомяковъ (съ портретомъ). Проф. Б. З. Завитневича. — II. Римско-нѣмецкая имперія Гогенцоллерновъ. Срѣмца. — III. Вопросъ объ общеславянскомъ языкѣ въ западническомъ освѣщенiи. Проф. А. С. Будиловича. — IV. Социалогія и панславизмъ. Проф. О. О. Зигеля. — V. Архимандритъ Леонидъ (Кавелинъ). I. А. Воскресенскаго. — VI. Славянскія основы идей и дѣятельности I. А. Коменскаго. Проф. К. Я. Грота. — VII. Воспоминанія объ А. А. Потебнѣ. В. И. Харциева. — VIII. Къ вопросу о всеславянской системѣ стенографiи. Д. — IX. Лѣтопись. Tu je med drugim odstavek: Политическiя стремленія Нѣмцевъ. Противодѣйствiе со стороны народностей, особенно-славянскихъ, отчасти и романскихъ. Проф. А. Б. — X. Письма изъ славянскихъ земель. Jedno iz teh je: Изъ Горницы (Приморье). — XI. Бюджетъ Болгарiи и ея вѣдшiя торговля, въ сравненiи съ др. балканскими государствами. Герис-ва. — XII. Библиографiя. — XIII. Сжѣсь. — XIV. Приложение. Itd. — Razna zaglavja sama kažejo, kakó mnogostranska in važna je vsebina tudi tega dvojnatega zvezka. Tu se do korenine razpravljajo vprašanja, ki se dostajajo neposredno ali posredno slavjanstva. Dopis iz Gorice v jedrnatem slogu označuje nastanek in razvoj sedanjega stanja glavnih strank na Slovenskem. Vidi se dopisniku, da je sam doživel in opazoval narodno življenje na Slovenskem od 1870. dalje. — Naročnina, ki znaša za Avstro-Ogersko na leto 10, na pol leta 5 in četrt leta 3 gld. a. v., pošilja se n. pr. Негуци (русско-славянскiй складъ) v Petrograd, Ёд. Валеčku na Dunaj, L. Hartmannu v Zagreb itd.

Жизнь Амосъ Коменскiй (1552—1670). Читенiя О. Л. Яреша и А. I. Степовича въ торжественномъ собранiи Кiевскаго славянскаго благотворительнаго общества — Кiевъ 1892. г.

Историческое Обзорнiе. Ред. Н. И. Карѣевъ 1892. Томъ IV. С. Петербургъ.

Vabilo „Pedagogiškega društva“. Pred leti se je osnovalo na Slovenskem „Pedagogiško društvo“, kateremu je namen literarno delovati v pedagogiški stroki. Letnina znaša 1 gld., 10 kr. pa poština. Doslej je izdalo 5 obsežnih letnikov z raznovrstnimi spisi, med temi tudi nekoliko odlomkov iz Komenskega „Didaktike“. Glavni sodelavniki so bili doslej učitelji v Krškem (na Dolenjskem), kjer je tudi sedež društva. Doslej priobčeni spisi kažejo, da se vrlo trudijo pojedinci orati še jako neobdelano polje na slovenskem jeziku. No društvo se pritožuje, da njegovih podjetij ne podpira učiteljstvo dovolj ne s spisi, ne z naročninami, zato vabi k pristopu vse učitelje in učiteljice, pa tudi drugo razumništvo, in da bi pokupilo tudi dosedanje „Letnike“, ker le takó bode možno nadaljevati druga izdavanja, kakor „Jezikovnega pouka II. praktiški del“, „Nazorni pouk“, „Navod za obrtno strokovno risanje“ itd.

Mi bi ne razumeli mlačnosti slovenskega učiteljstva nasproti svojemu jedinemu pedagogiškemu literarnemu društvu, da bi ne vedeli, da naše pripravnice pripravljajo bolj za čitanje in mišljenje v nemškem, nego pa v slovenskem jeziku. A umenje časa in marljivost bi mogla vendar popraviti kaj tega, kar zanemarija dosedanja šola za učiteljstvo slovenskega pokolenja. Vsaka stroka potrebuje posebnega razvoja jezikovnega; kako pa hoče učiteljstvo popolnoma razpolagati s slovenskim jezikom, ako ne prouči tehniških izrazov svoje stroke, kakoršne podajajo in imajo podajati letniki in spisi pedagogiškega društva? Zajedno niso spisi tega društva samo prevodi, ampak tudi samostalni proizvodi, in tudi prevodi, kakor na pr. spisov Komenskega, morejo sami po sebe mikati in vabiti učiteljstvo k pristopu v kolo društvenikov. Slovanska šola ima posebne zadače, in ravno letošnje proslavljenje Komenskega je razkrilo, koliko se je pedagogom za slovanske narodnosti posebe učiti od svojega prvega, doslej neprekošenega pedagoga Komenskega. Slovensko učiteljstvo, kakor učiteljstvo celó večih narodov, pa more napredovati tudi duševno in sosebnostno znanstveno jedino s pomočjo lastnih literaturnih društev, ker so drugače izdavanja pedagogiške stroke predraga, in jih na Slovenskem niti možno ni prirejati brez združevanja v tak namen. Mi se torej nadejamo, da učiteljstvo, katero dobro ume svoje težavno gmotno stanje, bode podpiralo namere lastnega literaturnega društva in ne prekrati izdanj, za katera so vsa druga uslovja na Slovenskem neugodniša.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. n za četrt leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., poluletno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 4.